

Mina klasskamrater kallar mig för den nya främmande

En kvalitativ studie om nyanlända elevers upplevelser av att börja om i ny skola

My classmates call me the new stranger

A qualitative study of newly arrived students' experiences of starting over in a new school

Författare: Noura Mohammad

Handledare: Åsa Andersson

Examinator: Anna Johansson

Examensarbete i socialt arbete, 15 hp

Vårterminen 2013

Institutionen för Individ och Samhälle

Socialpedagogiska programmet

Högskolan Väst

SAMMANFATTNING

Titel: Mina klasskamrater kallar mig för den nya främmande – En kvalitativ studie om nyanlända elevers upplevelser av att börja om i en ny skola

Författare: Noura Mohammad

Nivå/arbetets art: Kandidat/examensarbete, 15 hp

Ämne: Socialt arbete

Program: Socialpedagogiska programmet, 180 hp

Högskolan Väst

Termin: Vårterminen 2013

Handledare: Åsa Andersson

Syftet med uppsatsen är att belysa och analysera hur nyanlända ungdomar beskriver sina upplevelser av att börja om i en ny skola, i ett nytt land. Uppsatsen handlar om att förklara och belysa flyktingungdomars upplevelser av att börja om i ny skola och lära sig ett nytt språk och skaffa nya vänner och vad denna utmaning innebär. Med uppsatsen vill jag belysa språket och skolans betydelse för nyanlända elevers delaktighet. Min studie är baserad på kvalitativa metoder och jag har genomfört kvalitativa intervjuer med sex deltagare som har erfarenheter av att vara en nyanländ elev. Analysen av studien gjordes med IPA (Interpretative phenomenological analysis). IPA är en kombination mellan fenomenologi och hermeneutik. Teoretiska utgångspunkter är den sociokulturella teorin och postkolonial teori. Med sociokulturell teori analyserar jag delaktighetens och gemenskapens betydelse för lärandeprocessen bland nyanlända elever. Jag använder postkolonial teori för att analysera den postkoloniala ordningen i vår nutida skola. Jag har kommit fram till att nyanlända elever står inför en svår utmaning när de börjar skolan. Deltagarna upplevde att det var svårt att skaffa vänner, lära sig ett nytt språk och bli en del av samhället. Deltagarna upplevde både delaktighet och utanförskap i skolan och de har blivit utsatta för kränkning, stigmatisering och mobbning. Skolan hade en viktig roll i nyanlända elevers liv, speciellt under de första åren i Sverige eftersom nyanlända träffade jämnåriga och nya människor i skolan. Svenska språket är ett krav för att nyanlända ska klara sig och bli delaktiga i skolan. Det kräver lång tid för nyanlända elever att bli accepterade i skolan, lära sig ett nytt språk och anpassa sig till det nya landet.

Nyckelord: nyanlända elever, skola, flyktingungdomar, delaktighet, postkolonial teori, sociokulturell teori, språkets betydelse, utanförskap

ABSTRACT

Title: My classmates call me the new stranger - A qualitative study of newly arrived students' experiences of starting over in a new school

Authors: Noura Mohammad

Level: Bachelor's Thesis,
15 Higher Education Credits

Subject: Social Work

Program: Program in Social pedagogy,
180 Higher Education Credits

University West

Term: Spring term 2013

Supervisor: Åsa Andersson

The aim of this study is to illuminate and analyze how newly arrived adolescents describe their experiences of starting over in a new school, in a new land. The essay will explain and illuminate the refugee adolescents' experiences of starting over in a new school and learn a new language and make new friends and what this challenge mean for them. The essay describes the language- and the school's impact on newly arrived students' participation. My study is based on qualitative methods, based on interviews with six individuals who have the experience of being a newly arrived student. The analysis of the study was made with IPA (Interpretative phenomenological analysis). IPA is a combination of phenomenology and hermeneutic perspective. Theoretical premises are the socio-cultural theory and postcolonial theory. With socio-cultural theory I explain and analyze the participation and community importance for the learning process among newly arrived students. I use postcolonial theory to analyze the post-colonial order in our current school. I have found that newly arrived students are facing a difficult challenge when they start school. The participants experienced that it was difficult to make friends, learn a new language and become part of the community. The participants experienced both inclusion and exclusion in school and they have been exposed to violations, stigmatization and bullying. The school had an important role in the newly arrivals' lives, especially during the first years in Sweden because in school they meet peers and new people. Swedish language is a requirement for new arrivals so they will cope with life and get involved in school. It takes a long time for newly arrived students to be accepted in school, learn a new language and adapt to the new country.

Keywords: newly arrived students, school, refugee youth, participation, postcolonial theory, socio-cultural theory, importance of language, exclusion

Innehållsförteckning

	Sidor
1. Introduktion	1
1.1 Inledning	1
1.2 Bakgrund	2
1.3 Syfte & frågeställningar	3
1.4 Avgränsning	3
2. Metod	4
2.1 Val av metod	4
2.2 Datainsamlingsmetoder	4
2.3 Metoddiskussion	5
2.4 Urval	6
2.5 Genomförande	7
2.6 Analysmetoder	7
2.7 Förförståelse	8
2.8 Etiska överväganden	9
3. Tidigare forskning	11
3.1 Nationell forskning	11
<i>Bryta upp och börja om</i>	12
<i>"Bara de lära sig svenska"</i>	12
<i>Skolor på olika villkor</i>	13
3.2 Internationell forskning	13
<i>'It felt like I was a black dot on white paper'</i>	13
<i>Longing to belong</i>	14
3.3 Sammanfattning	15
4. Teoretiska utgångspunkter	16
4.1 Sociokulturell teori	16
<i>Delaktighet: gemenskap & inklusion</i>	17
4.2 Postkolonial teori	18
<i>Stigmatisering: rasism & utanförskap</i>	19

5. Resultatredovisning & analys	22
5.1 Skolans betydelse	22
<i>Lärandet i den nya skolan</i>	23
<i>Nya sociala relationer skapas i skolan</i>	24
5.2 Upplevelser av utanförskap i skolan	25
<i>Utan vänner leder till utanförskap</i>	25
<i>Upplevelser av stigmatisering</i>	26
<i>Rasism i skolan</i>	28
5.3 Lärarens roll	29
<i>Den betydelsefulla läraren</i>	30
<i>Okunskap eller fördomar</i>	31
<i>Orättvis & diskriminering</i>	32
5.4 Språket är nyckeln till delaktighet	34
<i>Bra svenska innebär bra betyg & mer delaktighet</i>	34
<i>Modersmål</i>	36
5.5 Gemenskap och vänskap i skolan	37
<i>Gemenskap i förberedelseklassen</i>	37
<i>Den ”vanliga” klassen</i>	39
<i>Vänskap motverkar utanförskap</i>	40
6. Slutdiskussion	42
7. Litteraturförteckning	48
Bilaga 1: Informationsbrev	52
Bilaga 2: Intervju guide	54

1. Introduktion

1.1 Inledning

Idag bor en stor mängd barn och ungdomar i Sverige som är födda utomlands. Enligt statistiska centralbyrån (2013) år 2011 var 131 966 barn i Sverige födda i ett annat land. Dessa barn och ungdomar är en del av det svenska samhället men de är en målgrupp som vi vet lite om. Samhället har lite kunskap om svårigheterna som målgruppen går igenom när de flyttar till Sverige. Därför anser jag att det är viktigt att belysa målgruppens egna erfarenheter för att samhället ska kunna skaffa mer kunskaper och få förståelse för målgruppen nyanlända barn och ungdomar.

Vidare har jag valt att fokusera på skolans roll i ungdomarnas liv därför att skolan presenterar samhället för ungdomarna. Jag menar att genom skolan kommer nyanlända elever möta det nya samhället för första gången. Skolverket menar att skolan bör vara väl förberedd för att ta emot nyanlända ungdomar:

”Skolan bör vara väl rustad för att ta emot de nyanlända.[...] Och de behöver ha väl inarbetade rutiner för mottagandet och tydliga rollfördelningar.” (Skolverket, 2013)

Wigg (2008) beskriver i sin avhandling (*att bryta upp och börja om*) om när nyanlända elever börjar skolan ställdes de inför en rad nya situationer såsom att skaffa nya vänner, lära sig ett nytt språk och så vidare. Hon anser att detta är mer eller mindre livsavgörande. Hon menar att skolan har en roll i ungdomarnas liv och hon hävdar att skolan ses som inkörsport i samhället (ibid.). Skolan är en bro mellan ungdomarna och det svenska samhället. Genom min uppsats kommer jag att belysa skolans betydelse för nyanlända elever.

Under min verksamhetsförlagda utbildning (vårtermin 2012) arbetade jag med elever som gick i förberedelseklass och jag såg att eleverna hade många svårigheter i skolan. En av svårigheterna var att de inte kan prata eller förstå svenska och eftersom eleverna inte kunde tala svenska så kunde de inte delta i skolans aktiviteter eller i skolans gemenskap. Utifrån detta blev jag intresserad av att skriva om ungdomars erfarenheter av delaktighet och gemenskap i skolan. Uppsatsen handlar om att förklara och belysa flyktingungdomars upplevelser av att börja om i en ny skola, i ett främmande land som har en annan kultur och ett annat språk och vad denna utmaning innebär för dessa ungdomar.

1.2 Bakgrund

Varje kommun har olika metoder och policy för mottagning av nyanlända elever (Utbildningsdepartementet, 2013). I många kommuner och skolor börjar nyanlända elever i förberedelseklassen. Medan i andra kommuner börjar nyanlända elever genast i ordinarie klasser. Myndigheten för Skolutveckling (2005) menar att förberedelseklassen innebär fördelar för nyanlända ungdomar eftersom de har en möjlighet att där få stödet som de behöver. Idén bakom förberedelseklass är att förbereda nyanlända elever genom undervisning i svenska som andraspråket samt lära eleverna om skolkulturen (Myndigheten för Skolutveckling, 2013).

”En tanke bakom att inrätta förberedelseklasser är att eleverna ska kunna inkluderas i den ordinarie undervisningen på ett bra sätt,[...]” (Utbildningsdepartementet, 2013, s.42)

Eleverna får delta i ordinarie klasser efter att de har lärt sig lite svenska. Det viktiga är att eleverna lär sig svenska så att de kan delta i skolans gemenskap och i det nya samhället. Wigg menar att språket är *”[...] en nyckel till att bli en del i en gemenskap.”* (2008, s. 90). Hon menar också att språket är ett villkor för att kunna delta i ordinarie klasser.

Idag finns samhällsliga diskussioner som handlar om mottagning av nyanlända elever och att detta innebär en stor utmaning för skolan. Vissa hävdar att lärarna ställs inför en svår utmaning (Utbildningsdepartementet, 2013). Dock finns det få diskussioner om utmaningen som nyanlända elever ställs inför när de börjar skolan. Som en blivande socialpedagog anser jag att det är grundläggande att lyssna på elevernas berättelser också. En del av det socialpedagogiska arbetet handlar om att lyssna till individen och ha förståelse för individen. Förhoppningsvis kommer jag genom min uppsats att ge röst åt ungdomarna så att de kan berätta om sina utmaningar.

Idag jobbar flera socialpedagoger i skolor och en del av arbetsuppgifterna är att arbeta med nyanlända ungdomar. Det är viktigt att personal som arbetar med nyanlända elever utvecklar sina kunskaper om denna grupp. På så sätt kan personalen förbättra arbetssättet och stödja och arbeta med nyanlända elever på ett givande sätt.

1.3 Syfte & frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att belysa och analysera hur nyanlända ungdomar beskriver sina upplevelser av att börja om i en ny skola, i ett nytt land.

Frågeställningar:

- Hur ser intervjupersonerna på skolans betydelse för delaktigheten i samhället?
- Vilken betydelse har svenska språket för delaktigheten i skolan enligt intervjupersonerna?
- Hur upplever intervjupersonerna gemenskap i skolan?

1.4 Avgränsning

Jag har valt att inrikta min studie på ungdomarnas upplevelser av att börja om i skolan. Jag kommer att fokusera på ungdomar som har erfarenheter av att vara en nyanländ elev. Nyanlända elever är de som anländer till Sverige under sin skoltid eller nära skolstarten och eleverna har ett annat modersmål än svenska samt eleverna kan inte svenska (jfr. Bunar, 2010). Med denna definition anser jag att barn som är födda i Sverige men har föräldrar med invandrarbakgrund inte räknas som nyanlända elever. Jag har fokuserat just på denna målgrupp därför att jag anser att ungdomar som är födda här i Sverige har en större möjlighet att komma in i samhället än nyanlända ungdomar eftersom de är uppvuxna här i Sverige med sina vänner. Vidare har jag fokuserat på flyktingungdomar och enligt UNHCR (2013) är flykting en person som har blivit tvingad att lämna sitt hemland på grund av krig eller förföljelse. Jag har valt denna målgrupp för att jag anser att de har blivit tvungna att lämna hemlandet och nu måste de anpassa sig till ett nytt samhälle. Det vill säga att flyktingungdomar är en utsatt och skör målgrupp som samhället behöver ta särskild hänsyn till.

Uppsatsen tar inte upp lärarnas perspektiv och syn på nyanlända elever utan jag fokuserar på och lyfter fram ungdomarnas egna berättelser om att börja om skolan i ett nytt land därför att jag anser att det finns mycket forskning om hur lärarna och skolor ska ta emot och arbeta med nyanlända elever. Däremot finns det lite forskning om hur nyanlända elever berättar om sina upplevelser om skolan. Jag lyfter inte fram ungdomarnas upplevelser av migrationen och flykten därför att jag anser att detta är en helt annan studie som behöver ett annat material.

2. Metod

2.1 Val av metod

Uppsatsen är en kvalitativ studie som bygger på halvstrukturerade intervjuer med sex stycken ungdomar. Uppsatsens syfte är att belysa och förstå ungdomars upplevelser och erfarenheter av att vara nyanländ elev som börjar om i en ny skola. För att nå mitt syfte använder jag kvalitativ metod. Med kvalitativ metod försöker jag fånga ungdomars erfarenheter av att anpassa sig till sin nya livssituation. Dalen menar att kvalitativa metoder handlar ”[...] om att få en djupare insikt om hur människan anpassar sig till sin livssituation.” (Dalen, 2008, s. 11). Jag använder den kvalitativa metoden för att skapa en förståelse för ungdomarnas situation och för att komma närmare ungdomarnas livsvärld. Flera forskare anser att i kvalitativa metoder står förståelse i centrum och det menas att forskaren söker djupare förståelse för ett fenomen istället för att förklara ett fenomen (Björklund & Paulsson, 2003; Tjora, 2012). Metodvalet passar bra med min uppsats syfte därför att genom kvalitativa metoder försöker jag skapa en djupare förståelse för deltagarnas upplevelser. En av de kvalitativa metoderna egenskaper är att fånga deltagarnas berättelser, upplevelser och erfarenheter av ett fenomen.

2.2 Datainsamlingsmetod

”Den kvalitativa intervjun är speciellt väl lämpad för att ge insikt om informantens egna erfarenheter, tankar och känslor.” (Dalen, 2008, s.9)

Kvalitativa intervjuer är den lämpligaste metoden för att få deltagarnas röster hörda och därför har jag valt att samla empirin genom intervjuer. Kvalitativa intervjuer är en lämplig metod för att deltagarna får möjligheten att tala om sig själva och tala om sina erfarenheter. I min uppsats och utifrån mina frågeställningar har jag fokuserat på att lyssna till deltagarnas egna berättelser och lyfta fram deltagarnas upplevelser. Genom intervjuerna kommer jag att tala direkt med deltagarna, på så sätt får jag en möjlighet att förstå deltagarnas uppfattningar och tankar och jag får en möjlighet att tolka deras kroppsspråk också. I kvalitativa metoder talas ofta om forskarens närhet till individens liv och Kvale och Brinkmann menar att:

”Den Kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter,[...]” (2009, s.17)

Dessutom är kvalitativa intervjuer en av de viktigaste och mest använda datasamlingsmetoderna i samhällsvetenskap (Watt Boolsen, 2007).

Jag använder halvstrukturerad intervju och med det menas att jag väljer ut ett antal teman och förslag till frågor innan intervjun. Dock finns det en möjlighet att förändra frågornas form och ordningsföljd under intervjun (Kvale & Brinkmann, 2009), det vill säga att jag ställer följdfrågor beroende på deltagarnas svar och reaktion. På så sätt har jag ett utrymme och en frihet att välja frågorna själv samt jag får anpassa frågorna till deltagarnas situation. Som Kvale och Brinkmann (2009, s. 43) menar att den halvstrukturerade intervjun är ”[...]varken ett öppet vardagssamtal eller ett slutet frågeformulär.”

2.3 Metoddiskussion

Kvalitativa metoder har sina svagheter och styrkor. Tidigare har jag nämnt att med kvalitativ metod kan forskaren studera människors känslor. Detta är en styrka hos kvalitativa metoder därför att känslor och upplevelser är svårt att studera med kvantitativa metoder. I kvantitativa metoder är empirin matematiskt baserad, det vill säga att känslor blir siffror och det är svårt att veta exakt vad deltagarna menar med sina svar (Tjora, 2012). En annan viktig fördel med kvalitativ metod är att forskaren studerar problemområdet från olika perspektiv. På så sätt får jag möjlighet att få svaga röster som inte ofta hörs i den politiska debatten att bli hörda. Jag menar att alla åsikter är av lika värde, det vill säga att elevens åsikt är lika viktigt som lärarens åsikt och ungdomarnas perspektiv lika viktiga som vuxnas perspektiv (Taylor & Bogdan, 1998). Ungdomar med flyktingbakgrund har ofta svaga röster därför försöker jag lyfta fram ungdomars perspektiv genom kvalitativa intervjuer.

Genom kvalitativa intervjuer kommer jag att lära mig mer om deltagarna samt komma närmare deras verklighet. Deltagaren formulerar sin livsvärld med sina egna ord, vilket kan vara svårt att göra med andra metoder såsom enkäter. I enkäter är det forskaren som formulerar frågor och svarsalternativ för att förklara deltagarnas livsvärld. Det är en fördel med intervjuer att jag får ställa följdfrågor, vilket gör att jag får mer detaljerad information som jag inte har tänkt på innan intervjuerna.

En del av deltagarna hade svårt att förstå alla svenska ord därför fick jag under intervjun förklara vad som menas med vissa ord, detta leder till att studiens validitet förstärks. Detta är

en fördel med kvalitativa intervjuer, att jag får en möjlighet att förklara vad jag menar med mina frågor och detta är svårt att göra med andra metoder som t.ex. enkäter.

Nackdelen med kvalitativa metoder är att forskaren har makten att kontrollera intervjun som Kvale och Brinkmann (2009) menar med att samtalet mellan forskaren och deltagarna är inte likställda. Jag upplevde under flera av mina intervjuer att jag fick styra samtalet t.ex. att jag fokuserade på det som jag upplevde var intressant. Det *kan* leda till att jag påverkar deltagarnas svar på frågor t.ex. att jag formulerar frågan på ett sätt så att jag får svaret som jag vill höra och detta kan hända omedvetet.

Kvalitativa metoders svagheter är också att de kräver mycket tid. Det är svårt att transkribera intervjuerna för att det tar mycket tid och kraft. Flera forskare kritiserar kvalitativa metoder och de menar att det är svårt att upprepa resultatet (se t.ex. Björklund & Paulsson, 2003; Watt Boolsen, 2007; Tjora, 2012). Jag anser att detta stämmer delvis och jag menar att forskaren behöver arbeta mycket med empirin och analysen för att få ett trovärdigt resultat. Det gjorde jag genom att analysera med IPA analysmetoden som jag kommer gå genom senare. I IPA fokuserar forskaren på empirin så att forskaren läser den flera gånger samt fokuserar på deltagarnas berättelser och upplevelser och detta går bara att göra genom kvalitativa metoder.

2.4 Urval

Dalen (2008) anser att det är svårt att intervjua många personer eftersom det är en tidkrävande process. Hon anser också att det är viktigt att fokusera på empirins och analysens kvalitet istället. Jag har intervjuat tre tjejer och tre killar, fyra av deltagarna kommer från Irak, en deltagare kommer från Libanon och en deltagare kommer från Kongo. Ungdomarnas ålder varierar från 16 till 19 år. Jag känner hälften av deltagarna genom min verksamhetsförlagda utbildning så jag har haft kontakt med deltagarna innan intervjuerna. Jag skickade meddelande och frågade dem om de var intresserade av att delta i min studie. Sen fick jag hjälp av en bekant som satte mig i kontakt med tre deltagare till.

Jag har valt att använda mig av icke- slumpmässigt urval. Jag menar att forskaren undersöker det som passar studien eller intervjuar personer som har erfarenheter av det utvalda problemområdet. Bryman (1997) menar att med slumpmässigt urval detaljbeskriver forskaren ett litet område av den sociala verkligheten. Uppsatsen handlar om en bestämd målgrupp som jag har valt att undersöka och målgruppen är flyktingungdomar som har erfarenheter av

migration. För att nå mitt syfte har jag valt att använda icke slumpmässigt urval, så jag har intervjuat personer som är lämpliga till min uppsats syfte men jag använder också ett bekvämlighetsurval. Det vill säga att jag har intervjuat personer som var tillgängliga och intresserade av att delta i min studie samt tillhör mina "bekvämlighetskriterier" (jfr. Bryman, 1997). Urvalskriterierna är att ungdomarna skulle ha fyllt 15 år så att jag inte behöver föräldrarnas samtycke, det kräver mycket tid eftersom en del av föräldrarna inte kan läsa svenska. Vidare har jag valt att intervjua ungdomar som har erfarenheter av att flytta till Sverige och börja om i skolan, det vill säga att ungdomarna har erfarenheter av att vara en nyanländ elev. Deltagarna har flyttat till Sverige på grund av krig och förföljelse.

2.5 Genomförande

Jag ringde deltagarna och pratade med dem om min studie och jag frågade om de var intresserade av att delta i min studie. Därefter bokade jag tid med deltagarna som var intresserade. Intervjuerna gjordes i utbildningshuset som ligger nära deltagarnas skolor och hem. Deltagarna läste informationsbrevet innan vi började intervjun. Jag informerade deltagarna om att de kan avbryta sin medverkan utan närmare motivering. Jag berättade för deltagarna att de skulle tala om för mig om de inte förstår informationsbrevet eller om de inte förstår mina frågor så att jag kunde förklara för dem. Jag gjorde en intervju per deltagare så totalt blev det 6 intervjuer. Jag försökte hålla en maxtid på 45 minuter per intervju. Jag spelade in intervjuerna med min smartphone. Efter intervjuerna transkriberade jag varje intervju. Jag skrev ordagrant vad deltagarna hade sagt under intervjun. Senare i analysen korrigerade jag deltagarnas ordformulering eftersom vissa av deltagarna inte kan bra svenska. På så sätt blir det lättförståeligt för läsaren samt blir analysen mer trovärdig.

2.6 Analysmetod

Analysen av intervjumaterialet gjordes med IPA (Interpretative phenomenological analysis) som innebär förklarande eller tolkande fenomenologisk analys. IPA är en kombination av fenomenologi och hermeneutik samt en form av meningsanalys. Utgångspunkten med IPA är att försöka förstå innehållet av intervjuerna istället för att mäta deras frekvens. Det vill säga att forskaren försöker förklara och tolka intervjutexten och deltagarnas upplevelser av ett fenomen (Smith & Osborn, 2007). Med IPA strävade jag efter att förklara och tolka hur deltagarna ser på och tolkar sina upplevelser av att börja om i nytt land.

Jag läste utskriften av intervjuerna noggrant flera gånger, så att jag blev bekant med utskrifterna. Smith och Osborn (2007) menar att ju fler gånger forskaren läser utskrifterna desto större möjlighet att upptäcka nya kunskaper. Samtidigt kommenterade jag (annotate) det som jag tyckte var viktigt och relevant för studiens syfte. Kommentering eller annotate på engelska liknar kodning. Enligt Smith och Osborn (2007) finns det inga regler för vad som ska kommenteras. Därefter sorterade jag materialet utifrån olika teman där kommentarerna ombildas till kortfattande fraser alltså tema. I andra steget försökte jag att hitta samband mellan olika teman samt kopplade ihop vissa teman. På så sätt skapade jag överordnade teman som jag senare kopplade till deltagarnas egna ord. Överordnade teman blev *skolans roll*, *språkets betydelse*, *utanförskap* och *gemenskap*. Smith och Osborn (2007) anser att i detta stadium är det viktigt att ansluta teman till deltagarnas faktiska ord. På liknande sätt har jag analyserat alla intervjuerna samt jämfört intervjuerna med varandra. Sista steget i IPA var att belysa, förklara och nyansera temana samt översätta dem till en berättelse. Detta är en väldigt kort sammanfattning på analysen av uppsatsen (jfr. Smith & Osborn, 2007).

Analysdelen är uppbyggd på en abduktiv ansats och det innebär att forskaren utgår från empirin, dessutom utgår forskaren från teoretiska begrepp. Abduktiv ansats är en kombination av induktiv och deduktiv (Dalen, 2008). I början samlade jag empirin utifrån de teoretiska begreppen delaktighet och utanförskap. Efter insamling av empirin ansåg jag att stigmatisering och rasism också var relevanta teoretiska begrepp.

2.7 Förförståelse

I IPA analyserar forskaren intervjumaterialet utifrån sin egen tolkning av deltagarnas upplevelser. Dalen (2008) anser att forskarens egna erfarenheter och förförståelse kan påverka tolkningsprocessen i analysen och därför är det viktigt att vara medveten om sin förförståelse. I den här delen av kapitlet beskriver jag min förförståelse. Jag själv är en tjej med flyktingbakgrund och jag kom till Sverige tillsammans med min familj när jag var 13 år. Jag har erfarenheter av att vara en nyanländ elev i skolan. Utöver detta hade jag min verksamhetsförlagda utbildning i skolan och där arbetade jag med nyanlända elever. Jag var med i förberedelseklassen och hjälpte eleverna med matte och svenska. Jag har en hel del erfarenheter och förförståelse och detta kan vara både positivt och negativt. Mina erfarenheter av min verksamhetsförlagda utbildning fick mig att bli intresserad av detta

ämnesområde. Detta gjorde också att det blev lättare för mig att få tag på intervjupersoner eftersom några elever var mycket intresserade av att berätta om sina erfarenheter. Enligt Dalen (2008) gör förförståelsen att forskaren blir känsligare och jag håller med, eftersom jag vet vilka ämnen som kan vara känsliga att prata om samt är medveten om deltagarnas situation.

Nackdelen med förförståelse är att forskaren kan tolka deltagarnas situation utifrån sina egna erfarenheter och inte utifrån deras erfarenheter. Detta kan påverka intervjuprocessen genom att forskaren drar slutsatser utifrån sina egna erfarenheter. På grund av detta anser jag att det är forskaren som svarar på frågorna, att det inte riktigt är deltagarna som beskriver och tolkar sin situation. Deltagarna blir ett verktyg som forskaren använder för att beskriva sina egna erfarenheter. Därför är det viktigt att vara medveten om sin förförståelse och att den har effekt på deltagarna. Självt var jag medveten om min förförståelse och därför försökte jag under hela intervjun att kontrollera och begränsa min förförståelse så att den inte stör eller påverkar deltagarna. Jag försökte vara opartisk och icke dömande så mycket så möjligt.

2.8 Etiska överväganden

En viktig del av forskningsprocessen är att ta hänsyn till de etiska dilemman som brukar uppstå i forskningsintervjun. Ofta är forskaren intresserad av att undersöka och analysera deltagarnas privata liv. Ibland leder detta till att deltagarna avslöjar saker som de inte vill att andra personer ska få reda på (Kvale & Brinkmann, 2009). Ibland blir forskaren tvungen att ställa känsliga frågor till deltagarna för att nå syftet med sin studie. Därför är det viktigt att forskaren förstår konsekvenserna av intervjun samt förklarar konsekvenserna för deltagarna (Ibid.). Med det menar jag att det finns både fördelar och nackdelar med undersökningen. Fördelar med att delta i intervjuerna är att deltagarna får sina röster hörda och att de upplyser samhället om sin situation. Nackdelen med intervjun är att deltagarna kan minnas obehagliga upplevelser som t.ex. att bli utsatt för mobbning. Nygren (2012) menar att det finns en risk med intervjustudier eftersom deltagarna kanske berättar om obehagliga och traumatiska upplevelser. Jag informerade deltagarna om att de kunde avbryta intervjun utan närmare motivering. De behövde inte svara på mina frågor om de kände att samtalet var obehagligt men detta förkom inte under intervjuerna. På så sätt får deltagarna kontroll över intervjun, vilket gör att det skapas trygghet och motverkar obehagliga upplevelser. På grund av min

bakgrund och min förförståelse så har jag erfarenheter av vad som kan upplevas känsligt och obehagligt att prata om och därför undvek jag känsliga frågor så mycket det gick.

Tidigare har jag nämnt att forskaren har makt att styra samtalet i kvalitativa intervjuer, dessutom tolkar forskaren själv deltagarnas känslor (Tjora, 2012). Därför anser jag att det är viktigt att jag är medveten om min roll som forskare och hur min makt kan påverka deltagarna. Det är svårt att undvika makten men jag kan minimera risken att deltagarna blir påverkade av min makt genom t.ex. att ha respekt för deltagarnas åsikter och integritet.

Enligt Dalen (2008) det är viktigt att ta hänsyn till utsatta och svaga grupper såsom ungdomar. Deltagarna är en svag grupp eftersom de har blivit utsatta för hemska saker såsom att tvingas lämna sitt hemland. Deltagarna fick välja själva om de ville prata om sin utsatthet. Det vill säga att ungdomarna valde helt frivilligt att delta i forskningen utan yttre påtryckningar. För deltagarna som var under 18 år så var det viktigt att informera föräldrar om studien. Dock är det inget krav på föräldrars samtycke för barn som är över 15 år (Codex, 2013). Jag informerade föräldrarna till deltagarna som var under 18 år om studien men jag genomförde intervjuerna utan föräldrars samtycke eftersom ungdomarna var över 15 år och fick bestämma själva om de ville delta i studien.

Det finns fyra betydelsefulla krav i forskningsetik som forskaren måste ha hänsyn till. Kraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Kalman& Lövgren, 2012). Jag har skrivit ett informationsbrev (se bilaga 1) som ungdomarna fick läsa innan intervjuerna. I informationsbrevet fick deltagarna samtycka till studien genom att skriva på att de ville delta i studien. Deltagarna är anonyma och jag har bytt ut deras namn och detta gör att deltagarna känner sig trygga och kan lita på mig.

3. Tidigare forskning

3.1 Nationell forskning

Som nationell forskning valde jag att redogöra för en avhandling, en rapport och en artikel om nyanlända elever och skolan. Jag hittade dessa forskningar på databasen i *Primo* och i tidskriften *invandrare & minoriteter*. *Bryta upp och börja om* är en relevant avhandling för min uppsats eftersom författaren (Wigg, 2008) skriver om skolans och svenska språkets betydelse för nyanlända ungdomar. Hon menar att språket och skolan har en viktig roll i ungdomarnas berättelser om första tiden i Sverige. Jag anser att detta är relevant för mitt syfte och mina frågeställningar eftersom jag också skriver om skolans och språkets betydelse. Författarens syfte med avhandlingen liknar delvis min uppsats syfte, vi belyser båda två ungdomars upplevelser av att börja om i ett nytt land (ibid.). Dock har avhandlingen ett bredare perspektiv än min uppsats, det vill säga att hon skriver om ungdomars upplevelser av att tvingas fly från hemlandet och börja om i ett nytt samhälle medan jag fokuserar bara på ungdomarnas upplevelser av att börja om i ny skola.

Bunar (2010) har skrivit en rapport om *nyanlända och lärandet*. Jag har valt att fokusera på ett kapitel som handlar om språket eftersom en av mina frågeställningar handlar om svenska språkets betydelse för delaktigheten. Just i detta kapitel skriver Bunar (2010) inte om svenska språkets betydelse utan om modersmålets betydelse för inläring av svenska språket. Jag anser att det är viktigt att jag lyfter fram detta i min uppsats därför att kunna förstå betydelsen av svenska språket så måste jag förstå modersmålets betydelse och hur det påverkar inläring av svenska språket.

”Skolans på olika villkor” är en artikel om skolegregation som leder till sämre utbildningsmöjligheter för elever med utländsk bakgrund. Wigerfelt (2008) menar att eleverna inte får stödet som de behöver för att kunna klara sig i skolan samt möta samhällets krav. Detta leder till ökande samhällsklyftor mellan ungdomar med utländsk bakgrund och ungdomar med ”svensk” etnicitet. På så sätt spelar skolan en viktig roll för integrationen av nyanlända ungdomar i samhället eftersom skolan kan hindra och begränsa ungdomarnas möjligheter till utveckling och integrering i samhället. Detta går att koppla till min första frågeställning, om skolans betydelse för nyanlända ungdomars delaktighet i samhället.

- **Bryta upp och börja om**

Ulrika Wigg (2008) skriver i sin avhandling om ungdomar med flyktingsbakgrund och deras berättelser om flyktingskap, identitet och skolgång. Författaren vill förklara hur unga människor berättar om sina upplevelser av att börja om sitt liv i ett nytt land. Hon beskriver i sin avhandling om ungdomarnas upplevelser av den första tiden i Sverige, om identitetsskapande och betydelsen av sociala relationer för upplevelser av gemenskap och utanförskap. Syftet med avhandlingen är att belysa och analysera hur unga människor berättar om sina erfarenheter av att tvingas fly från sitt hemland och börja om i ett nytt land under sin skoltid. Frågeställningarna handlar om hur ungdomarna hanterar nya situationer och hur de skapar sina identiteter (ibid.).

Wigg använder livsberättelse som metod. Avhandlingens slutsats är att alla deltagarna hade olika upplevelser och erfarenheter av att bryta upp och börja om i Sverige. Konsekvensen av att bryta upp har lett till förändringar i nyanlända ungdomars identitet. Vissa deltagare har haft det mer besvärligt och upplevde ofta utanförskap och detta beror på en mängd olika faktorer såsom deltagarnas relation till familj och vänner. En av de viktigaste faktorerna är deltagarnas upplevelser av tillhörighet, det vill säga om deltagarna kände sig inkluderade i samhället. Men hon menar också att upplevelsen av tillhörighet påverkas av deltagarna, som bestämmer själva om var de vill höra hemma och om de vill bli en del av det svenska samhället.

- **”Bara de lära sig svenska”**

”Bara de lära sig svenska”- Det (språk) pedagogiska perspektivet är ett kapitel i en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan som är skriven av forskaren Nihad Bunar (2010). Syftet med forskningsöversikten är att undersöka och diskutera akademisk forskning om nyanlända elever. I detta kapitel behandlar Bunar (2010) språkinlärning hos nyanlända elever. Han menade att modermålet har betydelse för inlärning av svenska språket. Modersmålet är också viktigt för att eleverna kan få handledning och stöd med sina läxor och uppgifter i matematik och andra viktiga ämnen på sitt modersmål. På så sätt får eleverna en möjlighet att utveckla sina kunskaper. Med modersmålet bevarar eleverna sin kultur och identitet. Flerspråkigheten kan motverka dubbelt utanförskap alltså marginalisering och med det menas att flerspråkiga elever kan utveckla relationer till det omgivande samhället och till den lokala omgivningen.

- **Skolan på olika villkor**

Wigerfelt (2008) har skrivit en artikel om skolegregation och ojämlika utbildningsvillkor i Malmö. Hon menar att elever med utländsk bakgrund sällan får det stöd de behöver och de undervisas på lägsta nivå. Wigerfelt tar upp frågor såsom huruvida skolan tar hänsyn till elevernas bästa och om barnen i invandrartäta områden får utbildningen som de behöver för att möta samhällets krav. Wigerfelt anser att segregationen har lett till att elever med utländsk bakgrund knappast har kompisar med svenskt modersmål. Hon fann att eleverna låg på olika språknivåer eftersom vissa har bott i Sverige längre än andra elever. Många av eleverna får inte det språkstöd som de behöver, vilket leder till att barnen får sämre resultat. Lärarna hade liten kunskap om elevernas språkutveckling, vilket gör att de undervisade eleverna på en låg nivå även om vissa kunde mer än andra. Det fanns brister på kunskap om vilka elever som skulle behöva stöd.

3.2 Internationell forskning

Vidare valde jag två internationella artiklar om ungdomar med flyktingbakgrund som bor i Australien och jag sökte efter dessa studier på databasen *ProQuest*. *'It felt like I was a black dot on white paper'* (2013) är relevant forskning eftersom artikelns syfte är ganska likt min uppsats syfte, artikeln handlar om flyktingungdomars upplevelser av att börja i det australiensiska gymnasiet. Författarna studerar också skolans betydelse för flyktingungdomar. De ansåg att skolan har en viktig betydelse för att ungdomarna ska kunna komma in i det australiensiska samhället och skaffa vänner.

Longing to belong (2010) handlar delvis också om skolans betydelse för ungdomar med flyktingbakgrund. Författarna menar att skolmiljön kan påverka välbefinnandet bland nyanlända ungdomar. Skolan kan påverka ungdomarnas upplevelser av tillhörighet och social integration.

- **'It felt like I was a black dot on white paper'**

Uptin (m.fl. 2013) har skrivit en artikel om flyktingungdomars upplevelser av att börja i (att komma in i) australiensiska skolor. Artikeln är baserad på en kvalitativ studie och författarna hade genomfört intervjuer med 12 "före detta" flyktingungdomar och med en ungdomsarbetare. Författarna hävdar att första kontakten mellan samhället och ungdomarna

sker genom skolan samt att skolan spelar en viktig roll för inkludering av flyktingungdomar i det australiensiska samhället. Skolan kan skapa respektfulla och välkommande miljöer som leder till inkludering. Dock anser författarna att i skolan kan också ungdomarna utsättas för rasism och att skolan *kan* begränsa den sociala integrationen för flyktingungdomar. På grund av tid- och resursbrist blir det lätt för skolor att se på ungdomarna som en belastning.

Deltagarna berättade i intervjuerna att det var svårt att känna samhörighet i skolan eftersom det var svårt att skaffa vänner då de upplevde att andra elever stirrade på dem. Deltagarna berättade att de var rädda för att bli utskrattade av andra elever på grund av deras utseende (hudfärg) och att de inte kunde prata engelska. I denna artikel visar det sig vara svårt för flyktingungdomar att skaffa vänner och känna gemenskap. Skolan avgör om ungdomarna kommer att känna sig inkluderade eller exkluderade (ibid.).

- **Longing to belong**

Denna artikel (2010) handlar om social integration (inclusion) och välbefinnande bland ungdomar med flyktingbakgrund under de första tre åren i Australien. I Australien tillbringar nyanlända flyktingungdomar mellan 6 till 12 månader i den engelska språkskolan (ELS), detta motsvarar förberedelseklasser. Artikeln handlar om denna målgrupp (ibid.).

Correa-Velez (m.fl. 2010) menar att flyktingungdomarna är en utsatt målgrupp eftersom de har traumatiska upplevelser av förlust, våld och utanförskap. Välbefinnandet är viktigt för att dessa ungdomar ska kunna gå vidare med sina liv i det nya landet samt skapa en känsla av tillhörighet. Vidare menar författarna att det finns olika faktorer som påverkar ungdomarnas välbefinnande och ungdomars upplevelser av att ha en bra start i det nya landet. En av de viktiga faktorerna är skolan, en stödjande skolmiljö spelar en viktig roll för välbefinnandet. En del av deltagarna i studien hade upplevt mobbning eller diskriminering i skolan på grund av deras etniska tillhörighet, religion eller hudfärg. Mobbning i skolan har en negativ påverkan på ungdomarnas välbefinnande. Resultatet av studien visade att deltagarnas upplevelser av social inkludering eller social exkludering under de första åren påverkar deras välbefinnande (ibid.).

3.3 Sammanfattning

Tidigare forskning i detta handlar om skolans betydelse och språkets betydelse för ungdomar med flyktingsbakgrund och detta är väldigt likt min egen studie. Jag såg ingen skillnad mellan nationell forskning och internationell det snarare är tvärtom. Skolan kan påverka ungdomarnas möjligheter för en bättre framtid. Om skolan stödjande och inkluderande leder till att ungdomar upplever delaktigheten i det nya samhället men om ungdomarna hade upplevt diskriminering eller mobbning leder till att ungdomarna upplever utanförskap. Förhoppningsvis kommer jag med min studie bidra till mer kunskap om denna målgrupp nyanlända ungdomar.

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel kommer jag att presentera två teorier som kommer användas i analysen. Den första teorin som jag kommer redogöra för är sociokulturell teori, som jag kommer använda för att svara på mina frågeställningar om språkets och gemenskapen betydelse för delaktigheten och lärandet i skolan. Sen har jag valt postkolonial teori för att förklara skolans strukturer och hur det påverkar nyanlända elevers upplevelser av delaktighet och gemenskap.

4.1 Sociokulturell teori

Sociokulturell teori handlar om samspelet mellan individen och den omgivning som bidrar till individens utveckling. I det Sociokulturella perspektivet är människan en sociokulturell varelse och med det menas att människan lär sig och utvecklas i interaktion och kommunikation med andra människor (Säljö, 2000). Säljö menar också att människan:

"[...]söker från livets början social kontakt och utvecklar olika former av interaktion med personer i omgivning." (Säljö, 2000, s. 88)

I det sociokulturella perspektivet spelar lärandet en viktig roll i människans liv eftersom lärandet är viktigt för individens sociala utveckling. Därför anser Säljö att utbildning och skolan har en viktig roll i samhällets och människans liv. Vidare menar Säljö att lärandet sker inte bara i skolan utan det sker i gemenskapen och att människan lära sig av sin familj, släktingar och vänner. Madsen (2006) beskriver ett liknande perspektiv på lärandet som sker i den sociala interaktionen. Han menar att lärandet sker i socialt deltagande och att lärandet ses som en social praxis. Att människan lär sig om livet genom att delta i olika sociala kontexter och gemenskaper vilket bidrar till människans sociala utveckling.

Det finns olika viktiga sociokulturella redskap som människan använder och språket är ett av de viktigaste. Med språket kan vi kommunicera och socialisera med varandra vilket gör att vi blir delaktiga. Med språket kan vi beskriva våra känslor och peka ut saker samt lära oss av varandra. Språket är en nyckel för kunskapsbildning (Säljö, 2000).

Att börja skolan i ett nytt land kan betyda att nyanlända elever lär sig från början i det nya landet. För att eleven ska kunna lära sig så måste han/hon kommunicera och socialisera med sin nya omgivning. Med det sociokulturella perspektivet kommer jag att analysera hur delaktighet i sociala gemenskaper påverkar lärandeprocessen bland nyanlända ungdomar. Där

kommer jag också lyfta fram språkets betydelse för lärandeprocessen. Säljö anser att delaktigheten i olika verksamheter leder till lärande och ger individen erfarenheter. Därför har jag valt delaktighet som ett centralt begrepp. Sen har jag valt gemenskap och inklusion därför att delaktigheten i gemenskapen leder till lärandet och där blir inkludering av nyanlända elever viktigt för att de ska bli delaktiga. Lärandet är viktigt för nyanlända elever eftersom det är sättet att kunna lära sig språket och normer vilket bidrar till delaktighet i skolan och i samhället.

Delaktighet: Gemenskap och inklusion

Enligt Gustavsson (2008) har *delaktighet* blivit ett centralt begrepp i nutidens socialpedagogiska arbete och han menar att delaktighet är lösningen på klassiska socialpedagogiska problem. Delaktighet ses som en lösning på utanförskap och underordningsproblem (ibid.). Enligt Molin (2004) kan delaktighet ses utifrån olika aspekter och han menar att det kan handla om att delta i aktiviteter där individen gör saker på egenhand eller tillsammans med andra människor. Det handlar om att vara med och delta i olika sammanhang t.ex. delta i skolans aktiviteter. Att vara delaktig kan också betyda att ha medverkan och inflytande i olika beslut (ibid.). Vidare menar Molin att upplevelsen av delaktigheten handlar om tillhörighet, där individen deltar i samspel med sin omgivning samt upplever delaktighet på olika sätt beroende på vilket sammanhang individen befinner sig i t.ex. om individen befinner sig i skolan eller i hemmet.

Vidare menar Molin att det finns olika perspektiv på delaktighet, vissa menar att delaktighet är likt begreppet integrering medan andra menar att delaktighet handlar om att göra samhället tillgängligt för alla individer. Enligt Molin finns det olika förutsättningar för delaktighet, att det beror på individens vilja och förmågor till delaktighet och samhällets tillgänglighet som främjar individens delaktighet. Individens delaktighet påverkas av individens omgivning därför att delaktigheten formas i gemenskapen, där individen känner tillhörighet med andra som finns i omgivningen.

Gemenskapen skapas genom deltagande i olika vardagliga aktiviteter där individen deltar i olika aktiviteter med andra människor vilket leder till samhörighet och gemenskap (Madsen, 2006). Vidare menar Madsen att ofta ses gemenskapen som ett endimensionellt förhållande, där i gemenskapen finns det normer som kan anses vara ganska oföränderliga och för att individen ska kunna delta i gemenskapen så måste individen anpassa sig till normerna.

Dock anser Madsen att det finns en andra dimension i skapandet av gemenskapen där individen ställer krav på gemenskapen och tillför nya normer som ökar individens handlingsutrymme.

Sernhede (2004) beskriver att invandrarungdomar har skapat en gemenskap utifrån sitt utanförskap. Han menar att ungdomarna som har blivit exkluderade från samhället skapar en gemenskap där de kan känna sig inkluderade och känna tillhörighet med varandra. Madsen (2006) beskriver ett liknande perspektiv och han menar att exkluderade människor bildar en gemenskap med personer som liknar dem, personer som är också exkluderade. I gemenskapen skapas plikt och solidaritet och där skapas också sociala hierarkier.

Med begreppet *inklusion* kan vi motverka utanförskap genom att skapa inklusiva gemenskaper. Madsen beskriver att social inklusion är ett svar på sociala problem som uppstår när vissa individer befinner sig utanför gemenskapen. Gustavsson (2008) menar att inklusion förknippas med delaktigheten därför att båda begreppen ses som lösning på utanförskapsproblemet. Enligt Madsen betyder inklusion ”*medräkna, att innefatta någon i helheten.*” (2006, s. 172-173) och begreppet inklusion används för att förklara individens position som befinner sig utanför till att komma innanför gemenskapen.

De tre begreppen (delaktighet, gemenskap och inklusion) är relevanta för det sociokulturella lärandet. Säljö (2000) menar att lärandet sker i delaktigheten som är viktigt för gemenskapen. Madsen (2006) menar att gemenskap är en förutsättning för individens bildning och att social gemenskap är nödvändig för individens utveckling och förändring. Inklusion leder till gemenskap och därför anser jag att dessa begrepp kompletterar varandra.

4.2 Postkolonial teori

Sernhede och Brömssen använder sig av postkolonial teori i sina avhandlingar och artiklar och jag kommer att beskriva den postkoloniala teorin utifrån deras definition av denna teori. Enligt Brömssen (2003) handlar postkolonial teori om över- och underordningens maktpositioner. Ofta talas om att postkolonialism har skapats efter kolonialismens tid, alltså efter andra världskriget och att den fortfarande pågår. Postkolonial teori synliggör kolonialismens effekt på vårt nutida samhälle och att det återskapas en ny form av kolonialism (ibid.). Postkolonialism har lett till skapandet av nya former av över- och underordningar, som Sernhede (2008) beskriver som att den postkoloniala ordningen har lett

till underordnade och exkluderade grupper som anses vara avvikande. Han menar att grupperna är ungdomar som har ”invandrarbakgrund”. Sverige har haft en liten roll i den koloniala historien men trots detta har Sverige påverkats av kolonialismen, som har medfört nutida former av maktutövning i det svenska samhället (de los Reyes, 2011). Postkolonialism placerar den västerländska kulturen högst upp i maktordningen, på så sätt skapas ett eurocentriskt perspektiv. Med det menas att det är västerländska normer som dominerar och de andra kulturerna anses vara av mindre värde eller underlägsna (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2013). Brömssen (2003) menar att kolonialismen har bidragit till konstruktioner av stereotyper och till rasism och den har bidragit till bilder av de Andra (”dom”) som främmande och annorlunda. Vidare menar Sernhede (2002) att de Andra är människor som förknippas med främmande kultur och de anses inte kunna släppa sina traditioner. Han menar också att många har påpekat att västvärlden använder sig av termen de Andra för att upprätthålla en yttre fiende.

Efter empirins insamling ansåg jag att stigmatisering var ett centralt begrepp och jag valde att förklara begreppet utifrån postkolonial teori. Sernhede (2008) använder sig av postkolonial teori för att förklara hur det moderna samhället har lett till en ökande social polarisering. Han menar att ungdomar med invandrarbakgrund har blivit stigmatiserade och exkluderade av samhället. Jag kommer använda mig av postkolonial teori på samma sätt som Sernhede då jag vill analysera den postkoloniala ordningen i nutidens svenska skola. Jag menar att när nyanlända ungdomar börjar skolan kommer de att möta den dominerande, svenska normen och kulturen, som ibland bidrar till underordning av nyanlända elever, vilket kan leda till att eleverna upplever utanförskap, stigmatisering och rasism.

Stigmatisering: Rasism och utanförskap

Stigmatisering kommer från stigma som betyder brännmärke på grekiska. I antiken använde grekerna stigma för att kategorisera människor som onormala och avvikande och stigma var ett kännetecken på personer som var utfrysta och måste undvikas (Goffman, 2001). Goffman menar att stigma påvisar ” [...]någoting ovanligt eller nedsättande i en persons moraliska status.” (2001, s.11). Idag används begreppet stigma för att klassificera människor som inte riktigt lever upp till normen, på så sätt blir människor avvikande (Gustavsson, 2008). Goffman (2001) menar att en stigmatiserad person inte ses som en helt och fullt människa, det vill säga personen är ofullständig och på så sätt utsätts den personen för diskriminering (jfr. Gustavsson, 2008). Genom stigmatisering nedvärderas och exkluderas vissa människor som

anses vara onormala här, de pekas ut. Goffman (2001) menar också att stigma leder till att dessa människor underordnas och blir underlägsna och människors möjligheter reduceras. Stigmatisering påverkar den stigmatiserade personens identitet och leder till att personen skäms och upplever att han/hon är avvikelse vilket leder till personen upplever nedvärdering (Goffman, 2001).

Vidare menar Goffman (ibid.) att stigmatisering är ett sätt att dela in människor i olika kategorier där stigmatiserade människor anses vara onormala och otillräckliga. Stigmatisering associeras med diskriminering, rasism, fördomar och stereotyper. *Rasism* är en form av stigmatisering eftersom rasism handlar om att nedvärdera någon på grund av sin hudfärg, etnicitet. Fredrickson (2005) menar att begreppet rasism används för att beskriva de fientliga eller negativa känslor som en person har för en etnisk grupp eller ett folk. Med rasism särskiljer man människor och delar upp dem i olika kategorier. Förr i tiden handlade rasism om den biologiska rasen och människor blev stigmatiserade efter deras hudfärg och detta kallas för hudfärgrasism (Fredrickson, 2005). Idag talas mycket om nyrasism som också kallas för kulturrasism som handlar om att särskilja och kategorisera människor efter deras kultur. Ljunghill (2004) beskriver att människor med invandrarbakgrund ofta utsätts för rasism, främlingsfientlighet och diskriminering. Hon menar att det är viktigt att diskutera detta så att vi kan motverka rasism.

Invandrarnas utanförskap har flera dimensioner. Det handlar dels om öppen rasism och främlingsfientlighet, dels om en utbredd smygrasism i det svenska samhället som tar sig många olika uttryck. (Ljunghill, 2004, s.11).

Utanförskap, en känsla av att man känner sig utanför gemenskapen och att individen känner sig exkluderad. Sernhede (2004) beskriver att många invandrarungdomar upplever utanförskap och han beskriver utanförskapskänslan som att känna sig icke önskvärd och att individen känner att han/hon inte passar in i samhället eller gemenskapen. Socialt utanförskap heter på engelska social exklusion och *exklusion* leder till utanförskap eftersom individen stöts ut från gemenskap och hålls utanför (Madsen, 2006). Individen blir utestängd från delaktigheten i samhället eller t.ex. skolan. Madsen menar att exkludera en person innebär: "[...] att utesluta någon eller hålla någon utanför- antingen som en aktiv handling (att stöta ut) eller som en mer passiv handling (att hindra någon från att komma in)." (2006, s. 172)

Det gör att individen känner sig ovälkommen och ensam och här känner sig i utanförskap. Utanförskap är socialt problem som ligger ganska nära underordningsproblem (Gustavsson, 2008). Det vill säga de som blir exkluderade är underordnade.

Alla dessa presenterade begrepp relaterar till varandra, stigmatisering är en process som leder till utanförskap och rasism är en form av stigmatisering. Jag kommer att använda mig av dessa begrepp i analysen av flyktingungdomarnas upplevelser av att börja i en skola med en annan kultur.

5. Resultatredovisning & analys

I det här kapitlet presenterar jag resultatet av min undersökning, samtidigt analyserar och tolkar jag resultatet. Först presenterar jag deltagarna och deltagarnas namn är fingerade. Jag har valt att ändra deltagarnas namn till svenska namn för att jag menar att samhället bör fokusera på ungdomarnas egen personlighet istället för att fokusera på deras namn och kultur.

- *Kalle* är 17 år gammal och kommer från Irak. Han flyttade till Sverige när han var 13 år. Han började skolan tre månader efter han kommit till Sverige. Först började Kalle i förberedelseklassen och efter ett år fick han börja i den ordinarie klassen.
- *Malin* är 16 år gammal och kommer från Irak. Hon flyttade till Sverige när hon var 12 år. Hon började skolan två månader efter hon kommit till Sverige. Hon började i förberedelseklass men efter två månader började hon i den ordinarie klassen.
- *Camilla* är 19 år gammal och kommer från Kongo. Hon flyttade med sin familj när hon var 11 år. Hon började skolan direkt efter hon kommit till Sverige. Hon gick i förberedelseklassen men samtidigt hade hon några lektioner med ordinarie klassen.
- *Sanna* är 17 år gammal och kommer från Irak. Hon flyttade med sin mamma och sina syskon när hon var 13 år. Hon började skolan direkt efter hon kommit till Sverige. Hon gick i förberedelseklassen men samtidigt hade hon lektioner med den ordinarie klassen såsom bild och musik.
- *Alex* är 16 år gammal. Han kommer från Irak. Han flyttade till Sverige när han var 11 år. Han började skolan tre månader efter han kommit till Sverige. Först gick han i förberedelseklass.
- *Martin* är 16 år gammal. Han kommer från Libanon. Han flyttade till Sverige när han var 11 år. Han började skolan ungefär två månader efter han kommit till Sverige. Först gick han i förberedelseklass. Efter ungefär sex månader fick han börja i den ordinarie klassen.

5.1 Skolans betydelse

Uppsatsens syfte och frågeställningar handlar om nyanlända ungdomars upplevelser av skolan och enligt de intervjuade hade skolan en viktig roll i deras liv när de kom till Sverige. I detta avsnitt kommer jag att redovisa och analysera skolans betydelse för nyanlända ungdomar. Jag kommer att fokusera på skolans betydelse för lärandeprocessen och återskapande av sociala relationer.

Lärandet i den nya skolan

Deltagarna upplevde att skolan hade en viktig roll för lärandeprocessen i det nya samhället. De menade att där i skolan fick de lära sig språket, lära sig om samhället och där i skolan blev de introducerat för det nya samhället.

Alex: Skolan hjälpte mig med språket för att där jag lärde mig svenska.

Sanna: [...] fördelar med att börja skolan är att lära sig ett nytt språk.

Kalle: I skolan fick jag lära mig jättemycket om samhället [...] där i skolan man börjar och där först man kommer in i samhälle. Skolan öppnar dörrar till samhället.

Tidigare har jag nämnt i inledning att skolan har en viktig roll för introducering av det nya samhället för nyanlända elever. Wigg (2008) beskriver att börja skolan innebär för flyktingungdomar att komma ett steg in i samhället. Uptin (m.fl. 2013) menade att i skolan sker den första kontakten mellan flyktingungdomar och samhället och därför har skolan en viktig betydelse för inkludering av flyktingungdomar i samhället. Utifrån min undersökning fann jag att deltagarna hade upplevt att skolan är viktig för delaktigheten i samhället. Exempelvis Kalle menar att skolan är som en dörr till samhället och han tyckte att han fick lära sig om det nya samhället i skolan. Säljö (2000) menar att både utbildning och skolan har betydelsefulla roller i samhället eftersom en stor del av lärandet skapas i skolan. Det vill säga att i skolan lär sig nyanlända elever om normer, regler och om samhället och detta bidrar till delaktighet.

Förutom att skolan bidrar till delaktigheten i samhället så har skolan en viktig roll för inläring av svenska språket. Både Alex och Sanna tyckte att fördelen med att gå i skolan är att de där lärde sig språket. Språket är en av de viktiga faktorer som bidrar till delaktighet och på så sätt främjar skolan delaktigheten för nyanlända genom att lära eleverna svenska språket. För nyanlända är det svårt att lära svenska hemma eftersom ofta kan föräldrarna inte svenska vilket gör att skolan får ansvaret över inläring av svenska språket.

Vissa av deltagarna hade positiva inställningar till att börja skolan i Sverige eftersom de tyckte att skolorna i Sverige har en modern syn på lärandet. De jämförde alltid med sitt hemland och de tyckte att skolor i Sverige var bättre än skolor i hemlandet när det gäller utbildningssystem.

Camilla: [Skolan] det var utvecklad, man hade en speciallärare som hjälpte till och förklarade och denna möjlighet har jag inte i mitt hemland.

Kalle: Det är bra med skolan för att man får bra respekt av läraren jämfört med Irak så det är lite skillnad.

Den moderna syn på lärandet ses som en fördel med att börja skolan i Sverige eftersom nyanlända får nya möjligheter som de inte hade haft i sitt hemland. Att läraren respekterar eleverna och läraren ser till individen är fördelar som gör att nyanlända elever uppskattar svenska skolor och upplever att skolan har en stor betydelse för dem.

Skolan *kan* leda till att nyanlända elever känner sig välkomna, Uptin (m.fl. 2013) menar att skolan kan skapa respektfulla och välkommande miljöer för nyanlända elever samt att skolan avgör om ungdomarna inkluderas eller exkluderas i samhället. Skolan påverkar nyanlända ungdomars intryck och inställningar till samhället. Dessutom påverkar skolan hur ungdomarna kommer omfatta samhället genom lärandeprocessen som sker både i den praktiska gemenskapen och i den teoretiska undervisningen.

Nya sociala relationer skapas i skolan

Deltagarna upplevde att skolan hade en viktig betydelse för återskapandet av sina sociala relationer i det nya landet. Till exempel Sanna och Martin menade att där i skolan kunde de träffa jämnåriga och skaffa nya vänner.

Sanna: När jag kom till Sverige hade jag bara en vän som var min mammas kompis dotter [skratt] men sen jag började skolan då fick jag många vänner.

Martin: Det som är bra med att börja skolan, att man får träffa nya människor och skaffa nya vänner.

I skolan skapas gemenskap och sociala relationer och i skolan skaffar flyktingungdomar nya vänner och får kontakter med jämnåriga. Som Wigg (2008) menar, att i skolan får flyktingungdomar möjligheten att konstruera sociala relationer med lärarna och jämnåriga elever och på liknande sätt menade Sanna och Martin.

Utifrån detta tolkar jag att skolan är viktigt för inkludering av nyanlända elever i gemenskapen. Nyanlända spenderar mycket av sin tid i skolan och därför ses skolan som ett socialt umgänge. Jag menar att skolan är en plats där ungdomarna skaffar vänner, träffar elever och känner gemenskap med jämnåriga. På så sätt leder detta till social delaktighet och

praktiskt lärandet. På liknande sätt beskriver Madsen (2006) att människan lär sig genom deltagande i olika sociala kontexter och gemenskaper. Jag menar att skolan erbjuder möjligheten till delaktighet i olika sociala aktiviteter såsom skolresor och detta bidrar till nyanlända elevers sociala utveckling. Correa-Velez (m.fl. 2010) menar att skolan har en viktig betydelse för flyktingungdomars välbefinnande och tillhörighet. Om skolan stödjer eleverna kommer flyktingungdomar uppleva inkludering medan när skolan diskriminerar och stigmatiserar ungdomarna leder detta till upplevelser av utanförskap.

5.2 Upplevelser av utanförskap i skolan

Alla deltagare har upplevt någon form av utsatthet i skolan, de har blivit utsatta för diskriminering och stigmatisering. Vissa deltagare har blivit utsatta för rasism och vissa deltagare kände sig exkluderade från skolans gemenskap. Jag kommer att beskriva och analysera deltagarnas upplevelser av stigmatisering, rasism och exkludering.

Utan vänner leder till utanförskap

Deltagarna hade olika upplevelser av utanförskap och exkludering t.ex. Alex hade inte upplevt utanförskap trots att han har blivit utsatt för diskriminering. Medan Kalle och Camilla hade upplevt att det var väldigt svårt att ”komma in” i skolan och det var svårt att bli en del av det svenska samhället. Detta gjorde att de upplevde utanförskap och ensamhet samt att de upplevde att de inte passade in i skolan eller i den ”vanliga” klassen.

Alex: Jag har inte upplevt utanförskap eftersom jag har haft mina vänner runt om mig som hjälpte mig.

Camilla: När jag började skolan, det gick inte så bra för att jag blev inte så mycket omtyckt [...] När jag kom till Sverige jag gick i femman och fram till sexan hade jag inga vänner, mina första vänner fick jag i sjuan då hade jag börjat i ny skola så jag spenderade mycket tid ensam med mig själv.

Kalle: Jag var väldigt ensam i nian, jag blev ofta mobbad, har du aldrig blivit mobbad då vet du inte den känslan av att vara utanför [...] utanförskap och utan vänner är det värsta jag vet.

Eftersom Alex har haft sina vänner i närheten så har han inte upplevt utanförskap. För Alex blev delaktigheten i det sociala sällskapet viktigt för att motverka utanförskaps upplevelser. Detta påminner mig om Gustavssons (2008) resonemang om delaktighet (i gemenskap) ses

som en lösning på utanförskaps och underordningsproblem. För Alex var vänskap viktigt för att motverka utanförskap och att få stöd av sina vänner ger en känsla av tillhörighet och förstärker upplevelser av gemenskap. Det vill säga att få stöd av omgivning i skolan främjar inkludering av nyanlända elever.

På grund av mobbning upplevde Kalle utanförskap och han kände ensamhet och att han inte hade vänner. På liknande sätt beskriver Sernhede (2008) utanförskap bland ungdomar med *"invandrarbakgrund"*, han menar också att ungdomarna präglas av känslan av inte passas in och en känsla av att inte vara önskvärd varken i skolan eller i samhället. Ett annat bra exempel på detta från min undersökning är att när Camilla började skolan upplevde hon att eleverna inte tyckte om henne vilket ledde till att hon inte kände sig önskvärd i skolan.

Första åren i Sverige hade Camilla svårt att skaffa vänner och hon tyckte att detta var nackdelen med att börja skolan i Sverige. Camilla upplevde sig ovälkommen och hon blev exkluderad från skolans gemenskap på grund av att hon var främmande och annorlunda. Hon berättade att hennes klasskamrater inte ville inkludera någon som var främmande, hon menade att *"de öppnar inte sina dörrar för främmande"*. Camilla blev utestängd från gemenskapen för att hon var främmande på så sätt blev hon den Andre, den främmande och annorlunda. Dessa termer förekommer ofta i det postkoloniala perspektivet och termen den Andre beskriver människor som har en annan och främmande kultur som skiljer sig från den västeuropiska kulturen, på så sätt blir den västerländska kulturen normen i samhället (Sernhede, 2002). Detta kan leda till att *vissa* elever i skolan inte känner samhörighet med Camilla eftersom de har olika kulturer och på så sätt blir Camilla exkluderad från gemenskapen. Medan Madsen (2006) menar att de *"normala"* utestöter personer som anses vara *"avvikelse"*, som inte passar in i normen och i denna mening blev Camilla exkluderad eftersom hon inte passade in i normen och blev kategoriserad mer eller mindre som en *"avvikelse"*.

Upplevelser av stigmatisering

Vissa deltagare hade upplevt stigmatisering i skolan, de menade att ungdomar med *"invandrarbakgrund"* blir ofta stigmatiserade och förknippas ofta med stereotyper. Camilla som är mörk hade upplevt att hon blev stigmatiserad och exkluderad från skolans gemenskap på grund av hennes hudfärg. Martin och Sanna menade att *"invandrare"* förknippas med den negativa bilden som media förmedlar och att de förknippas med stereotyper. Martin berättar

att det är lätt att bli klassificerad för att vara någonting negativt och farligt bara för att man är invandrare. Och när bombdådet skedde i Stockholm år 2010 upplevde Sanna skamkänslan för att terroristen var från Irak. Hon upplevde att hon behövde förklara att hon har ingenting att göra med honom även om de kommer från samma land.

Camilla: Jag hade redan inbillat mig att jag kommer att få så många vänner när jag börjar skolan [Skratt] men när jag kom dit och såg blickarna, alla kollade på mig som de inte har sett en svart tjej innan. [...] De se bara hur du ser ut så döma de dig.

Martin: Nackdelar med att vara invandrarelev är om jag gör fel så förstör jag för alla, om en invandrare gör fel så förstör han för alla [syftar på andra invandrarelever] då kommer alla svenskar tro att alla invandrare gör fel.

Sanna: Jag kommer ihåg han som bombade i Stockholm [...] jag förklarade i min klass att jag har ingenting att göra med honom och jag är tacksam att jag fick bo i Sverige men vissa tror om en invandrare är dum eller elak så alla invandrare är dumma eller elaka.

Att exkludera och undvika människor för att de är främmande är en form av stigmatisering. Goffman (2001) menar att i varje samhälle kategoriseras människor som anses vara främlingar eftersom de bär en egenskap som gör dem olika de övriga i samhället och därför blir den egenskapen individens stigma. Nyanlända ungdomar med stigma betraktas som avvikelser och de blir nedvärderade på grund av stigmat de bär med sig (jfr. Goffman, 2001). Det finns olika former av stigma en av de formerna är stigmatisering som förknippas med ras och etnicitet. Därtill exempel flyktingungdomar blir stigmatiserade på grund av sin etnicitet eller sin ras och för att de är nyanlända såsom Camilla upplevde att hennes hudfärg var som ett stigma. I Camillas fall blir det utseendet som är stigma, flyktingungdomarna som ser "annorlunda" ut blir de stigmatiserade. Därför blev Camilla exkluderad eftersom hon ser annorlunda från andra elever i skolan. Medan i Martins och Sannas fall var det invandrarskapet som var deras stigma. Martin upplever att invandrarskapet kan vara negativt för att det är enkelt att stigmatisera "invandrarungdomarna" eftersom de ofta förknippas med den negativa bilden som media förmedlar.

Som jag har nämnt tidigare att Goffman anser (2001) att stigmatiseringsprocessen gör att individen skäms över sitt stigma/ sin egenskap. Sanna skämdes och hade skuld känslor över händelsen (som skedde i Stockholm) trots att hon inte har något att göra med terroristen förutom att de båda har invandrarbakgrund och kommer från samma land men detta betyder inte att hon också är en terrorist. På grund av det hade Sanna en rädsla för att bli

stigmatiserad. Det vill säga att ungdomarna hade upplevelser av att *vissa* elever i skolan drar alla invandrare över en kam, vilket resulterade i att de upplevde stigmatisering och skändes över någonting som de inte hade gjort. Stigmatisering av flyktingungdomar är baserat på fördomar eller på stereotyper och att man stigmatiserar efter negativa kategorier. Till exempel om en flyktingungdom är en kriminell så kommer alla andra flyktingungdomarna kategoriseras som kriminella.

Rasism i skolan

Nästan alla deltagare hade blivit utsatta för rasism i skolan. Dock tyckte Sanna och Alex att de inte hade upplevt att de har blivit utsatta för ”*riktig*” rasism. Alex menade att rasism finns i vardagen, någonting som är vanligt. Men han menade att rasism handlar om att bli slagen eller någonting liknande medan att bli kallad för ”*arabjäv*l” är inte ”*riktig*” rasism. Sanna menade att smygrasism inte är ”*riktig*” rasism. Hon berättade att om en tjej som kollade ”*ner*” på henne och hon gjorde samma sak med andra nyanlända ungdomar.

Alex: Det var en från min klass som kallade mig för arabjäv

Jag: vad kände du när du blev kallad för detta?

Alex: ingenting [paus] men han var inte riktig rasist.

Jag: vad menar du med ”riktig rasist”?

Alex: ja men rasist handlar om att bli slagen eller misshandlad men att bli kallad för arabjäv

Sanna: Det var en tjej som går i min klass, hon var lite rasist men inte riktigt rasist, hon har aldrig varit elak mot mig men hon stirrar på mig hela tiden som om jag var konstig, hon har aldrig sagt någonting direkt till mig men jag vet att hon bruka stirra konstigt på alla invandrare.

Med Alexs förklaring tolkar jag rasism är mer som en struktur som finns i vårt samhälle och i vardagen. Det vill säga att i vårt samhälle har det blivit mer vanligt att flyktingungdomar blir kallade för rasistiska uttryck och detta är inte överraskande. Däremot att bli utsatt för rasism i form av att bli slagen eller misshandlad anses vara allvarligt. Tjejen som stirrade ”*konstig*” på alla flyktingungdomar gjorde att Sanna hade upplevt nedvärdering. Dock tyckte Sanna att tjejen inte var ”*riktig*” rasist eftersom hon aldrig har sagt eller gjort någonting elakt mot henne. Ljunghill (2004) menar att ”*vardagsrasism*” pågår varje dag i vårt samhälle utan att vi gör stor grej av denna. Samtidigt beskriver Ljunghill att smygrasism finns i vår vardag men

det är svårt att få grepp om den trots att vi vet vad den handlar om. På liknande sätt förklarar ungdomarna, det verkar som de har accepterat viss rasism, där Alex t.ex. menar att det är okej att bli kallad för "arabjävvel".

Camilla och Malin hade berättade att de ofta har blivit utsatta för rasism. Malin berättade att hon har blivit slagen av en tjej och hon menade att tjejen var en rasist. Camilla berättade att eleverna i skolan hållt vatten på henne.

Malin: I [...] där jag bodde innan jag flyttade till [...] det var en tjej som kom och slog mig, hon var rasist, jag gjorde ingenting men hon bara kom och slog mig, hon sa att hon hatade mig.

Camilla: Barnen kom till mig och sa att jag inte får stanna i klassrummet, med den lilla svenska jag kunde försökta jag att förklara till de att jag måste göra läxor och då sa en av de 'Gud, du är så jobbig, vi hatar dig, åk tillbaka. [paus] En gång under rasten hällde de vatten på mig och då var det en väldigt kall vinterdag.

Både Camilla och Malin hade starka upplevelser av rasism, de tyckte att de blev hatade av *några* av sina klasskamrater. Detta påminner mig om Fredrickson (2005) definition av rasism som handlar om de negativa känslor (hatet) som en person har för en etnisk grupp. Upplevelsen av rasism resulterade i att Camilla och Malin upplevde att de inte var önskvärda eller accepterade i samhället vilket ledde till utanförskap. Som Ljunghill (2004) beskriver utanförskap bland invandrare handlar dels om öppen rasism och främlingsfientlighet och dels om utbredd smygrasism.

5.3 Lärarens roll

Innan empirins insamling hade jag inte tänkt så mycket på lärarens roll i skolan och lärarens betydelse för inkludering av nyanlända elever. Efter empirins insamling fann jag att vissa lärare hade stor betydelse för deltagarna medan vissa lärare har begränsat deltagarnas möjligheter till utveckling i skolan. Utifrån deltagarnas berättelser fann jag att lärarna hade olika roll i deras liv, vissa lärare var betydelsefulla, vissa lärare hade fördomar eller okunskap om nyanlända ungdomar och vissa lärare var diskriminerande.

Den betydelsefulla läraren

En del av lärarna hade en viktig betydelse för flyktingungdomar och deltagarna upplevde att lärarna var snälla och hade förståelse för ungdomarnas situation. Sanna hade en lärare som hjälpte henne och Sanna menar att utan lärarens hjälp hade hon inte kommit så långt i studierna. Camilla hade också en hjälpsam lärare och hon menade att utan lärarens hjälp hade hon inte klarat sig i skolan.

Sanna: Jag hade en lärare som var min svenska som andra språk lärare och hon hjälpte mig otroligt mycket, jag skulle inte vara här, där jag är om jag hade inte fått den hjälpen. Hon var jättehård och tvingade mig att kämpa och hjälpte mig med allt.

Camilla: [...] Men det som jag tyckte mest om skolan att vi hade en fröken som var så snäll, det gjorde så mycket, hon hjälpte jätte mycket [...] när hon såg att jag var ensam så sa hon till barnen nu får ni vara snälla och leka med Camilla hon försökte att få mig och vara med så mycket så möjligt.

Sannas lärare hade en viktig roll i Sannas liv eftersom läraren gav stödet som Sanna behövde för att hon ska kunna utvecklas i skolan. Som Sanna uttrycker *"jag skulle inte vara här"* utan lärarens hjälp och utifrån detta tolkar jag att Sanna upplevde att hon hade inte kunnat klara sig i skolan utan det stödet hon fick av sin lärare. Lärarens uppgift handlar inte bara om att lära eleverna utan också om att uppmuntra dem och handleda dem så att de kan utvecklas och hinna ikapp sina klasskamrater i den ordinarie klassen. Exempelvis som Sanna berättade att läraren *"tvingade"* henne att kämpa.

En betydelsefull och omtänksam lärare främjar delaktigheten för nyanlända i skolan vilket gör att eleverna tycker om skolan, precis som Camilla beskriver att hon tyckte om skolan för att hon hade en *"snäll fröken"*. Lärare spelar en viktig roll för nyanlända elevers utveckling i skolan. Lärarna skapar förutsättningar som kan leda till att eleverna bli inkluderade i en gemenskap. Exempelvis delar läraren upp eleverna i olika grupper och får dem att samarbeta med varandra vilket leder till gemenskap. Denna typ av gemenskap kan liknas vid en arbetsgemenskap (Madsen, 2006).

Okunskap eller fördomar

Enligt deltagarna är det lärarna som bestämde om de kunde börja i ordinarie klassen. Några av deltagarna upplevde att vissa lärare hade fördomar och detta orsakade att lärarna begränsade deltagarnas möjlighet att delta i den ordinarie klassen. Exempelvis Kalle berättade om att när han gick i förberedelseklassen missade han jättemycket av de viktiga ämnena, som matte och engelska. Läraren trodde att han inte kunde matte och därför fick han en väldigt enkel mattebok som han fick läsa i ettan när han gick skolan i sitt hemland. Kalle menar att läraren trodde att han låg på samma nivå som andra elever som inte har gått i skolan i sitt hemland.

Malin: Jag fick börja i den vanliga klassen när läraren sa att jag kunde

Kalle: [...] absolut, jag kunde inte börja i vanlig klassen själv utan det är hon [läraren] som bestämde när jag ska börja, jag kunde inte bestämma någonting [...] Lärare gjorde ingen bedömning, hur hon ska veta om hur mycket jag kan, Hon visste helt enkelt inte vilken nivå man låg på, hon trodde att alla [syftar på nyanlända elever] låg på samma nivå.

Läraren bedömer och bestämmer om ungdomarna kan börja i den ordinarie klassen. På så sätt är det läraren som beslutar när nyanlända får att delta i skolans gemenskap (Utbildningsdepartementet, 2013). Deltagarna fick inte delta i beslutet och detta begränsar deltagarnas delaktighet som Molin (2004) menar att delaktighet handlar delvis om medverkan i olika beslut som berör individen. Kalle var frustrerad eftersom han frågade sin lärare flera gånger om han fick börja i "vanlig" klass men inte fick det och han förstod inte varför han inte fick det. Detta kan orsaka att Kalle känna sig hjälplös och att han inte kan göra så mycket åt sin situation.

Han berättade också att han inte fick så mycket stöd i förberedelseklassen. I början tyckte han att han lärde sig jättemycket svenska men efter ett tag upplevde han att det blev bara upprepningar av samma saker som han läste i början. På så sätt begränsar vissa lärare inte bara nyanlända elevernas delaktighet utan de begränsar också elevernas möjlighet till lärandet. Detta gör att Kalles språkkunskaper på svenska fastnar på en låg nivå. På grund av resursbrist och okunskap undervisade läraren eleverna på lägsta nivån, trots att de låg på olika språk och kunskapsnivåer. Wigerfelt (2008) skriver i sin artikel om samma problem och hon menar att på grund av okunskap och brist på resurser undervisas elever med invandrabakgrund på lägsta nivå. Detta leder till att eleverna ligger efter i skolan, vilket gör

att ungdomar med flyktingbakgrund får mindre möjligheter till att utvecklas och få bra betyg än andra eleverna i skolan.

Både Kalle, Camilla och Martin menar att *vissa* lärarna hade mycket fördomar om deras kulturer och hemländer. Lärarna hade fördomar om att eleverna inte hade lärt sig någonting i sitt hemland. Martin tyckte att lärarna gjorde bedömningar av nyanlända elever utifrån deras egna fördomar så att eleverna fick börja från "noll": "Vi fick läsa saker som små barn läste i ettan". Martin hade upplevt detta som en kränkning och nedvärdering, han upplevde att vissa lärarna trodde att nyanlända elever är "dumma". Camilla berättad också att lärarna hade fördomar om sitt hemland.

Martin: Det var så tråkigt för att jag hade en jobbig lärare som bruka jämföra hela tiden hur man har det i mitt hemland och hur man har det här i Sverige. Det kändes som vissa lärare tror att vi har inte gått i skolan, vi är dumma och 'här i Sverige vi ska hjälpa de för de ska bli bättre' [han härmar läraren].

Camilla: De hade en väldigt negativ bild av min kultur de sa ' hej, kan du läsa det, vi visste inte att afrikaner kan läsa' de trodde verkligen att man bodde i någon djungel och sov på ett träd [skratt].

Den bilden som vissa av lärarna förmedlar till nyanlända elever kan leda till att eleverna känner sig otillräckliga och odugliga. Ungdomarnas upplevelser av lärarnas fördomar och stigmatisering påminner om av postkolonialism, där nyanlända elever (de Andra) anses vara mindre kunniga och att vissa lärarna har negativa bilder om deras kulturer vilket konstruerar termen "Vi och Dom". "Vi" som kan och är bättre och "Dom" som inte kan och som är sämre. Som Brömssen (2003) beskriver att eurocentriska synsättet konstruerar fördomar och attityder kring de andra kulturerna som inte tillhör Europa. Även lärande i skolan bygger på ett eurocentriskt perspektiv, det vill säga att undervisningen fokuserar på det västerländska perspektivet, historien och kulturen.

Orättvis & diskriminering

En del av deltagarna hade upplevt att *vissa* av lärarna var diskriminerande och inte brydde sig när de blev mobbade av sina klasskamrater. När Kalle blev mobbad av sina klasskamrater under SO lektionen så fortsatte läraren undervisa och gjorde ingenting. Kalle upplevde att "läraren står bakom dem". Camilla hade också upplevt att lärare inte gjorde någonting när

hon blev mobbad utan de försökte ignorera situationen. Hon menade att vissa lärare inte bryr sig när ”invandrarbarn” blir mobbade. Martin berättade att han hade en ”*rasist*” lärare.

Camilla: [...] Vissa lärare [paus] de såg när barnen var elaka mot mig men de försökte ignorera mig, de låtsas som invandrarbarn blir inte mobbade.

Martin: Jag hade en lärare som var rasist.

Jag: vad menar du?

Martin: Ja typ, det var en tjej som sa N- ordet [neger] till en invandrarkille och läraren lyssnade men gjorde ingenting så killen kallade henne för fula saker och då läraren tog honom till rektor istället för att ta tjej men det var hon som började.

Myndigheten för skolutveckling (2005) påstår att en stor del av nyanlända elever upplevt kränkning i skolan och att de har blivit orättvist behandlade av sina lärare. Jag fann att detta var vanliga upplevelser också bland deltagarna i min studie. Att läraren tog invandrarkillen istället för tjejen var orättvist enligt Martin. Den orättvisa känslan leder ofta till ungdomarna upplever att de inte är av lika värda som sina klasskamrater som har ”*svenska*” etniciteter.

Deltagarna var besvikna på skolans system eftersom de upplevde att systemet var orättvist. Till exempel när Malin blev slagen av en tjej så gick hon till rektorn för att anmäla men enligt Malin gjorde rektorn ingenting. Kalle gick också till rektorn och berättade att hans klasskamrater mobbade honom men rektorn gjorde ingenting.

Malin: Jag gick till rektor och jag berättade men hon gjorde ingenting, hon sa att vi var barn och hon [syftar på flickan som slog henne] hade det väldigt jobbigt, hon sa jag ska undvika henne.

Kalle: Jag gick till rektor och berättade om det [mobbning] men hon gjorde ingenting, hon sa ’ni två går i nian så det här problemet kommer inte att fortsätta’

Allt detta *kan* leda till att eleverna förlorar sitt förtroende för skolans skyddssystem eftersom de inte får stödet som de behöver för att känna trygghet i skolan. Detta kan orsaka att i framtiden om eleverna bli mobbade berättar de inte för lärarna eller rektorerna om problemet eftersom en del av lärarna och rektorerna inte gör något åt problemet utan de tystar ner det istället. Att vissa lärare och rektorer inte gör något åt diskriminering och mobbning kan bero på okunskap då de inte vet hur de ska hantera liknande problem. Detta problem kan utvecklas i framtiden om personalen i skolan inte tar hänsyn till detta.

5.2 Språket är nyckeln till delaktighet

Språket hade en viktig betydelse för deltagarna därför att de upplevde genom svenska språket kunde de delta i skolan och delta i den ordinarie klassen. I detta avsnitt kommer jag att fokusera på språkets betydelse för nyanlända ungdomars delaktighet i skolan samt kommer jag att fokusera på modermålets betydelse för deltagarna.

Bra svenska innebär bra betyg & mer delaktighet

För vissa deltagare var svenska språket viktigt för att de ska kunna börja i den ordinarie klassen, få bra betyg och kommunicera med sina klasskamrater. Till exempel Alex hade gått om en klass för att han inte klarade nationella proven i femman eftersom han inte kunde svenska och då tänkte han att det är viktigt att lära sig svenska. Malin berättade att svenska språket var viktigt för att hon skulle kunna klara sig i skolan och kunna kommunicera med sina klasskamrater.

Alex: Självklart svenska språket är väldigt viktigt för mig utan det hade jag inte kunna börja i min klass. Själv fick jag gå om en klass för att jag inte kunde språket eftersom det var nationella prov i femman och jag klarade inte det eftersom jag inte kunde svenska.

Malin: Det är väldigt viktigt med svenska språket för att det viktigt för att kunna lära sig och kunna göra läxor och prata med sina vänner, svenska språket är en nyckel till att klara sig i skolan.

Kunskap i svenska språket är ett grundläggande krav för att nyanlända ska lyckas i skolan. Nyanlända behöver uppnå en viss kunskapsnivå i svenska språket för att kunna delta i ordinarie klasser (Utbildningsdepartementet, 2013). Att kunna majoritetens språk är väldigt viktigt för social utveckling och kommunikationen med andra. Som Säljö (2000) beskriver är språket en av de viktigaste sociokulturella redskapen. Svenska språket blir ett viktigt redskap för nyanlända ungdomar eftersom det underlättar inkluderingsprocessen. Med språkkunskap kan ungdomarna kommunicera med sina klasskamrater vilket bidrar till delaktighet i skolan såsom Malin berättar att genom svenska språket kunde hon prata med sina vänner.

Alex, Kalle och Sanna berättade att utan svenska språket var det svårt för de att delta i skolans aktiviteter och förstå sin omgivning. Till exempel Alex menade att språket var ett

grundläggande krav för att kunna delta i skolans aktiviteter. Kalle tyckte att svenska språket blev viktigt när han började i den "vanliga" klassen.

Alex: Språket är viktigt för att om du inte förstår svenska så kommer du inte förstå vad [skolans]aktiviteterna handlar om, så man kommer göra fel liksom man hänger inte med.

Sanna: I början jag kunde inte svenska så jag kunde inte vara med min klass och jag minns att jag kunde inte vara med och delta i skolans aktiviteter men efter jag hade lärt mig svenska det gick bra.

Kalle: Sen när jag började i vanliga klassen då blev språket viktigt t.ex. när man hade klassresa det var viktigt att förstå vad andra pratade om annars så missar man viktig information.

Språket är viktigt för att kunna förstå när läraren informerar om viktiga händelser och för att kunna förstå vad som händer i klassen. Språket erbjuder långt rikare möjligheter att förhålla sig till omgivningen därför individen med språket kan förmedla till sin omgivning sina känslor och upplevelser. Genom språket kan individen komma in i gemenskapen (Säljö, 2000). Gemenskap skapas genom deltagande i olika aktiviteter där nyanlända elever samverkar med andra elever i skolan (jfr. Madsen, 2006). Att inte kunna svenska språket kan hindra nyanlända elever från att delta i skolans aktiviteter vilket gör att ungdomar blir utanför skolans gemenskap.

Sanna, Malin och Kalle upplevde att svenska språket var viktigt för att de ska känna gemenskap med andra elever i skolan. När Malin började skolan upplevde hon utanförskap därför att hon inte förstod sina klasskamrater när de pratade svenska. Hon upplevde att hon var ensam och hon tyckte att detta var en nackdel med att börja skolan i Sverige. Kalle hade väldigt svårt att bli vän med sina klasskamrater för att han inte kunde kommunicera med dem men efter att han lärde sig svenska fick han många vänner.

Malin: Nackdel med börja skolan i Sverige är att man inte kan språket, man förstår ingenting, precis när jag kom till Sverige jag kunde ingenting, Jag kunde bara säga hej. I skolan när alla pratade svenska då blev jag utlämnad.

Kalle: I början var det väldigt svårt att skaffa vänner som kan bara svenska. I ettan [gymnasiet] fick jag många vänner på grund av helt enkelt man kunde bättre svenska än innan.

Sanna: Det var svårt att komma in för att alla pratade [svenska] språket och man kan inte prata med dem eller förstår vad de säger så jag skrattade hela tiden när någon pratade med mig [skratt].

Utifrån detta tolkar jag att det var svårt att ”*komma in*” och bli delaktig i skolan utan att kunna prata svenska språket. Utan svenska språket kan det vara svårt för nyanlända elever att bli en del av gemenskapen därför att det blir svårt för dem att vara med och delta både i den ordinarie klassen och i skolan. Genom att kunna svenska språket *kan* de utveckla vänskap med andra elever i skolan som inte talar deras modersmål.

Svenska språket är viktigt för lärandet och utvecklingen i skolan. Språket är också viktigt för det praktiska lärandet som sker i gemenskapen. Språket är ett redskap som nyanlända elever använder för att kunna kommunicera med elever som inte talar hemspråket. Kommunikation med andra elever i skolan leder till delaktighet eftersom nyanlända kan förstå vad andra elever och lärarna i skolan pratar om samt att de kan svara på frågorna och delta i lektionerna när lärarna ställer frågor. Svenska språket är en förutsättning för delaktigheten som Molin (2004) menar då individens förmågor påverkar hans/hennes delaktighet i samhället och att kunna svenska språket är en av de förmågor som bidrar till delaktighet för nyanlända. Det menas att om flyktingungdomar kan bra svenska kommer detta att främja deras delaktighet i skolan.

Modersmål

Jag fann att modersmåls språk var viktigt när deltagarna lärde sig svenska eftersom de fick använda sitt modersmål i översättningen. Kalle berättade att modersmålet underlättar inläring av svenska språket för honom.

Kalle: Jag tycker att modersmål är viktigt för att kunna lära nytt språk.

Jag: hur menar du?

Kalle: Om man kan sitt modersmål då kan man översätta orden till sitt språk så lär man sig de nya ord men om man inte kan sitt modersmål då kan man inte översätta och då kan man inte ens använda lexikon.

Bunar (2010) beskriver att flera forskare anser att undervisning på modersmål språket främjar inläring av svenska språket bland flerspråkliga elever. Dessutom underlättar modersmålet inläring av andra ämnen som t.ex. matte. Bunar (2010) menar att i vissa skolor får nyanlända elever handledning och undervisning av viktiga ämnen på sitt modersmål. Detta leder till att

nyanlända elever inte missar så mycket av de viktiga ämnena så att de hinner ikapp sina klasskamrater.

För Martin var modersmåls språk viktigt för att kunna hjälpa andra som kommer från hans hemland och han menade att modersmålet var viktigt för att kunna hålla kontakt med sina släktingar.

Martin:[...] jag kan inte prata med mina släktingar om jag inte kan arabiska.
Sen genom mitt modersmål kan jag hjälpa de som kommer från mitt hemland och som inte kan svenska för att då kan jag arabiska och svenska samtidigt.

Modersmålet är en viktig del av Martins upplevelser av tillhörighet eftersom för honom blir det viktigt att bevara kontakten med sina släktingar. På grund av modersmålet fick Martin en viktig roll då han tyckte att han med modersmålet kunde hjälpa andra från sitt hemland. Detta förstärker hans självförtroende eftersom han *kan* känna sig viktig. Som Bunar (2010) beskriver att modersmålet förstärker de nyanländas självkänsla, det får dem att uppleva att de är bra på någonting som deras klasskamrater inte kan. Det vill säga att modersmålet blir en unik egenskap hos nyanlända som får dem att känna sig stolta.

5.5 Gemenskap och vänskap i skolan

Detta avsnitt av kapitlet handlar om deltagarnas upplevelser av gemenskap i skolan och i detta avsnitt kommer jag att ta upp vänskaps betydelse för nyanlända ungdomar. Jag kommer att lyfta fram deltagarnas berättelser om gemenskapen i förberedelseklassen och i den ordinarie klassen.

Gemenskap i förberedelseklassen

En del av deltagarna hade upplevt gemenskapen i förberedelseklassen och de kände gemensamheter med andra nyanlända elever såsom att alla inte kan prata bra svenska. Några av deltagarna upplevde att i förberedelseklassen var alla elever nya i skolan och i Sverige och därför var det viktigt att hjälpa varandra. Malin tyckte att det var roligt att gå i förberedelseklassen eftersom hon upplevde att hon fick hjälp och stöd av nyanlända vilket

gjorde att hon upplevde gemenskap. Kalle upplevde att det var mycket enklare att skaffa vänner som hade samma bakgrund som honom och att det var svårare för honom att bli accepterad i ordinarie klassen.

Alex: I förberedelseklassen det var trevligt för att ingen kunde svenska så det var inget att skämmas för.

Malin: Det roligt att gå i denna klass [syftar på förberedelseklassen] för det var elever som inte kan svenska så vi lärde oss tillsammans.

Jag: Upplevde du gemenskap i förberedelseklassen?

Malin: Ja det gjorde jag, vi alla var invandrare och vi hjälpte varandra och så.

Kalle: Det är mycket enkelt att skaffa vänner som kommer från samma ursprung eller har invandrabakgrund men det är mycket svårare att skaffa svenska vänner.

Gemenskapen i förberedelseklassen skapar lojalitet och plikt känsla mellan de nyanlända eleverna och där behöver de hjälpa varandra för att kunna klara sig i skolan som Malin yttrar ”*vi hjälpte varandra*”. I förberedelseklassen kan nyanlända elever känna jämlikhet, där finns det inga olikheter mellan dem trots att de kommer från olika länder. De behöver inte oroa sig och skämmas för att de inte kan tala bra svenska. På så sätt bidrar flyktingkapet eller ”*nyanländskapet*” till inklusion och gemenskap.

När Malin, Kalle och Martin blev exkluderade från den ”*vanliga*” klassens gemenskap bildade de en gemenskap i förberedelseklassen där de hjälper varandra för att stå emot exklusion. Uptin (m.fl. 2013) fann också att flyktingungdomar stödjer varandra eftersom flyktingungdomarna upplevde exkludering och diskriminering och därför försökte stödja varandra när andra elever skrattade åt dem. De flesta av deltagarna upplevde att det var mycket lättare att bli vän och känna gemenskap med nyanlända elever. Detta är en form av gemenskap där de exkluderade ungdomarna bildar en gemenskap med andra ungdomar som också befinner sig utanför. Sernhede (2004) beskriver ett liknande fenomen och han menar att ungdomar med invandrabakgrund skapar gemenskap med varandra utifrån deras utanförskap. I den gemenskapen menar Sernhede att invandrarskapet blir deras primära tillhörighet och identitet.

Madsen (2006) beskrev de två dimensionerna i skapandet av gemenskapen och den första är att gemenskapen ställer krav på individen. Detta liknar Kalles upplevelser av gemenskap i den

ordinarie klassen t.ex. att där var det viktigt att han kunde svenska för att han ska kunna delta i gemenskapen. Den andra dimensionen är att individen själv väljer att delta i gemenskapen precis som Kalle upplevde i förberedelseklassens gemenskap.

Sanna däremot längtande efter att börja i den ordinarie klassen. Hon upplevde inte gemenskap i förberedelseklassen eftersom de flesta eleverna där var killar. Hon ville så gärna skaffa tjejkompisar och därför var förberedelseklassen ett slags väntrum, så som Wigg (2008) uttrycker i sin avhandling. Wigg menade att vissa elever, som inte känner tillhörighet med elever i förberedelseklassen på grund av t.ex. ålderskillnad, längtar efter att komma in i den ordinarie klassen.

Den ”vanliga” klassen

Fördelen med att börja i den ordinarie klassen var att nyanlända elever träffade sina klasskamrater och utvecklade sina språkkunskaper det vill säga lärandet av svenska språket sker i gemenskapen. Exempelvis Camilla lärde sig svenska när hon blev en del av den ordinarie klassens gemenskap där hon blev vän med några tjejer. Sanna också utvecklade sina språkkunskaper i svenska när hon började umgås med sina klasskamrater i den ordinarie klassen. Martin tyckte att han lärde sig svenska av sina kompisar som inte talar hans modersmål. När Kalle var i förberedelseklassen tyckte han att svenska språket inte var så viktigt.

Camilla: Jag måste säga att jag lärde mig svenska när jag fick kompisar [skratt] då lärde jag mig väldigt bra.

Sanna: Det gick mycket bättre för mig när jag började i vanliga klassen och då lärde jag mig svenska på riktigt eftersom där fick jag mina vänner som lärde mig svenska, jag kommer ihåg att de försökte att lära mig skilja mellan EN och ETT såna här grejer är svårt och veta.

Martin: Det beror på om dina kompisar, om dina kompisar kan arabiska och du pratar bara arabiska med dem så kommer du aldrig lära dig svenska men i [...] skolan var ingen som kunde arabiska då lärde jag mig svenska.

Kalle: Svenska språket är inte så viktigt om man umgås med invandrarkompisar, man kunde klara sig helt enkelt utan språket, det räckte att man kunde förstå.

Gemenskapen är viktig för lärandet, som Madsen (2006) beskriver att gemenskap är en förutsättning för individens bildning och utveckling. Tidigare har jag beskrivit att det sociokulturella lärandet sker i gemenskapen och genom interaktion (Madsen, 2006; Säljö,

2000). Lärandet sker inte bara i undervisningar utan lärandet sker genom deltagande i den kulturella och sociala gemenskapen, det vill säga att individen lär sig av sin omgivning (Säljö, 2000). På liknande sätt upplevde några av deltagarna att de lärde sig bättre svenska när de började i den ordinarie klassen, där lärandet sker genom interaktion med klasskamraterna. De tyckte att svenska språket inte hade så mycket betydelse när de var tillsammans med sina nyanlända vänner. Jag tolkar detta som att nyanlända elever lär sig av och utvecklas utifrån den gemenskap de befinner sig i såsom Martin menar att man lära sig av sina kompisar. Detta påminner om det sociokulturella perspektivet, där ungdomarnas språkkunskaper utvecklas i interaktion och kommunikation med andra elever i skolan (jfr. Säljö, 2000). Samtidigt fann jag att vänskap kan utveckla lärandeprocessen hos nyanlända ungdomar, som när Sanna uttrycker att hon lärde sig svenska av sina vänner. Dessutom bidrar vänskap till lärandet om samhället eftersom nyanlända elever lär sig en del om samhället och normer av sina vänner.

Vänskap motverkar utanförskap

Kalle och Sanna upplevde att sina vänner fick de att känna gemenskap och tillhörighet. Till exempel Kalle uppskattade sina vänner och han menar att utan dem hade han inte klarat sig i skolan. Sanna menade att ha "svenska" vänner var viktigt för henne eftersom de fick henne att känna sig inkluderad och känna gemenskap i skolan.

Kalle: Jag har två bästa vänner som hjälpte till mycket, båda två har invandrarbakgrund men en är född i Sverige. [...] just i nian det var jobbigt, hade jag inte haft mina två bästa vänner hade jag inte klarat att vara här.

Sanna: Jag kommer ihåg att någon gång det var en tjej som var rasist och hon sa något till mig men jag kommer inte ihåg vad hon sa och min kompis som är svensk hon blev arg hon sa 'vad sa du?' till henne. När man har vänner, man behöver inte oroa sig.

Deltagarna blev inkluderade i vänskap som betydde jättemycket för dem och som var nödvändig för deras sociala utveckling. Social inkludering och vänskap påverkade deltagarnas välbefinnande (jfr. Correa-Velez, m.fl. 2010). Det är svårt att bilda en ny vänskap i ett nytt land där ungdomarna inte känner någon men för nyanlända elever blir vänskap en grundläggande förutsättning, som gör att de kan klara sig i skolan och senare i livet därför att vänner hjälper och stödjer nyanlända.

Som Sanna berättar, så får ”svenska” vänner nyanlända elever att känna sig inkluderade i ett större sammanhang än bara i förberedelseklassen, de får nyanlända att känna sig mer välkomna. Vänner har stor betydelse för nyanlända elever därför att de ger en känsla av trygghet och acceptans i det nya samhället. Dessutom försvarar vänner nyanlända elever mot rasism och mobbning. Vänskap motverkar upplevelser av utanförskap genom att inkludera nyanlända elever i gemenskap. För nyanlända elever blir vänskap med jämnåriga ett viktigt steg i återskapande av deras liv i det nya landet Sverige.

6. Slutdiskussion

I detta kapitel avslutar jag uppsatsen med slutsatser och jag kommer att svara på studiens syfte och frågeställningar. Samtidigt diskuterar jag viktiga erfarenheter från studien i relation till socialpedagogik. Dessutom kommer jag att reflektera över studiens utvalda teorier därför att de utvalda teorierna hjälpte mig att analysera studiens empiri. Jag menar att teorierna har hjälpt mig att förstå hur den postkoloniala ordningen konstrueras i skolan och hur det västerländska perspektivet kan påverka lärandet. Den sociokulturella teorin hjälpte mig att förstå hur ungdomarna påverkas och hela tiden lär sig av sin omgivning och detta bidrar till kunskapsutveckling i vårt samhälle. Jag kommer att avsluta detta kapitel med reflektioner över studiens svagheter och styrkor samt ta upp några forskningsidéer.

Syftet med uppsatsen var att belysa och analysera hur nyanlända ungdomar beskriver sina upplevelser av att börja om i en ny skola, i ett nytt land.

Utifrån studien fann jag, att börja om i ny skola, i ett nytt land är en svår utmaning för nyanlända ungdomar. Det är svårt att skaffa vänner och det är svårt att bli en del av gemenskapen och samhället. Det tar tid för flyktningungdomarna att komma in och bli accepterade av andra elever i skolan och ungdomarna kämpar väldigt mycket för att lyckas med detta. De kämpar för att få andra elever tycka om dem och denna process kräver tålamod. Dock får ungdomarna alltför lite beröm i vårt samhälle. Det är tvärtom, i media och i offentliga debatter blir flyktningungdomar stigmatiserade och förknippas ofta med negativa stereotyper.

Deltagarna hade olika upplevelser och känslor av att börja om i en ny skola i Sverige. De var glada för möjligheten de fick men samtidigt upplevde de utanförskap. Deltagarna hade upplevelser av både delaktighet, som ledde till gemenskap, och upplevelser av stigmatisering, som ledde till utanförskap. Det vill säga att de upplevde både inkludering och exkludering i skolan. Att börja skolan i Sverige anses vara någonting positivt och spännande för nyanlända elever därför att i skolan träffar de nya människor. Dessutom innebär skolan nya möjligheter för flyktningungdomar, det vill säga att de får en ny chans att börja om i skolor som har bra utbildningssystem. Samtidigt upplevde deltagarna utanförskap och stigmatisering i skolan. Nyanlända elever ses som främmande och annorlunda. Till exempel deltagarna har upplevt exkludering i den ordinarie klassen för att de inte kunde prata eller förstå svenska, de hade en annan kultur och tradition och de såg annorlunda ut. När flyktningungdomar blir stigmatiserade

som främmande och annorlunda upplever de utanförskap. Ibland leder stigmatisering till främlingsfientlighet och rasism, vilket gör att ungdomarna blir exkluderade från gemenskapen och från samhället. På så sätt blir ungdomars utanförskap underordnande. Jag ser denna process som en ond cirkel, där det ena *kan* leda till det andra. Allt detta begränsar nyanländas möjligheter att utvecklas i skolan och hinna ikapp sina klasskamrater. Därför anser jag att socialpedagoger och all personal som jobbar i skolan bör ta hänsyn till detta. Det är viktigt att nyanlända får extra stöd så att de inte hamnar efter sina klasskamrater. Det är viktigt att tänka på att nyanlända inte har samma färdigheter som sina klasskamrater som är födda här i Sverige. Jag menar bara att lära sig språket kräver mycket tid och energi.

Alla dessa berättelser som förkommer i studien leder till större förståelse för socialpedagogen som kommer att arbeta i skolan med nyanlända elever eller arbeta med flyktingungdomar. Uppsatsen ger insikter om nyanlända elevers svårigheter och utmaningar i skolan. Detta leder till mer kunskap om denna målgrupp och får socialpedagogen att tänka på vilket stöd dessa ungdomar behöver så att de kan klara sig både i skolan och i samhället. Under första året i socialpedagogiska programmet läste vi om socialpedagogens egenskaper och en av socialpedagogens egenskaper är att socialpedagogen har empati, som innebär att kunna leva sig in i andra människors behov och känsla (se t.ex. Svensson m.fl. 2008). Denna uppsats ger ett perspektiv där läsaren kan förstå nyanlända elevers behov och förhoppningsvis känna empati för nyanlända elever.

Studiens frågeställningar:

- * Hur ser intervjupersonerna på skolans betydelse för delaktigheten i samhället?*
- * Vilken betydelse har svenska språket för delaktigheten i skolan enligt intervjupersonerna?*
- * Hur upplever intervjupersonerna gemenskap i skolan?*

Jag kom fram till att skolan har en viktig roll i nyanlända elevers liv eftersom skolan är en del av återskapandet av de vardagliga rutinerna i det nya landet. Skolan är en plats för socialt umgänge eftersom ungdomarna där kommer i kontakt med jämnåriga. Genom inklusion främjar skolan delaktighet för nyanlända i samhället. I skolan lär sig nyanlända om samhället, kulturen och det svenska språket. Dessutom spenderar ungdomarna mycket av sin tid i skolan. Av dessa skäl anser jag att skolan borde samarbeta med andra sociala organisationer så att de nyanlända blir väl inkluderade i resten av samhället också.

För nyanlända elever är det en svår utmaning att lära sig ett nytt språk men svenska språket är viktigt för att nyanlända elever ska kunna lyckas i skolan, få bra betyg och delta i skolans aktiviteter. Det vill säga att svenska språket är nyckeln till delaktigheten i skolan. När deltagarna inte kunde prata svenska upplevde de utanförskap. De kunde inte prata med eller förstå sina klasskamrater. De kunde inte delta i lektionerna eller delta i den ordinarie klassen. Först när deltagarna lärde sig svenska kunde de förstå vad som hände i klassen, i skolan och i samhället också, då kunde de argumentera för sina rättigheter. Jag menar att svenska språket bidrar till mer delaktighet i skolan.

Det finns olika typer av delaktighet i skolan utifrån deltagarnas berättelser. Ibland handlade delaktighet om att delta i beslut rörande ungdomarna och ibland handlar det om att delta i skolans aktiviteter såsom skolresor. Delaktighet handlar också om att vara med i den ordinarie klassen och kunna kommunicera med sina klasskamrater och sina lärare men också att vara delaktig i olika sociala gemenskaper där ungdomarna känner sig viktiga.

Deltagarna upplevde att det var svårt att känna sig som en del av skolans gemenskap under de första åren i Sverige. Dock upplevde de flesta deltagare samhörighet med de andra nyanlända eleverna som gick i förberedelseklassen. Det vill säga att förberedelseklassen blev symbolen för gemenskap. I förberedelseklassen är alla elever av lika "värde". Där kunde ingen svenska och alla elever var "främmande". På så sätt skapades gemenskap som gjorde att deltagarna kände trygghet och tillhörighet och detta anser jag som en fördel med förberedelseklassen. Gemenskapen i den ordinarie klassen är viktigt för nyanlända elevernas inläring av svenska språket. Deltagarna upplevde genom interaktion med sina klasskamrater i den ordinarie klassen lärde de sig svenska.

Intressanta slutsatser

Det som var intressant med undersökningen och som jag inte hade förväntat mig var att nästan alla deltagare har upplevt att skolan inte skyddar dem mot rasism, att *vissa* lärare var diskriminerande och att rektorerna inte gjorde någonting när deltagarna berättade för dem om detta. Poohl (2004) beskriver i sin artikel om ett liknande problem. Han skriver om en elev som var trött på nazisternas trakasserier, så hon berättade för rektorn om det men rektorn gjorde ingenting. Rektorn berättade att hon inte ville göra en stor grej av detta, som skulle kunna leda till att nazisterna får stor uppmärksamhet. Det verkar som om *vissa* rektorer har liten kunskap för att hantera liknande situationer där flyktingungdomar bli utsatta för rasism.

Vissa Rektorer och lärare skyddar inte ungdomarna från trakasserier utan de ignorerar problemet på grund av kunskapsbrist. Under utbildningen i socialpedagogiska programmet fick vi lära oss om hur man kan hantera liknande problem, såsom rasism och diskriminering. Socialpedagogen bär med sig kunskap som gör att han/hon lyfter fram liknande problem så att personalen i skolan kan arbeta med detta. Dessutom kan socialpedagogen olika metoder för hur personalen bör lösa problemet. Det vill säga socialpedagogen ger rådgivning och "lär" personalen hur de kan hantera rasism och diskriminering som sker i skolan.

Det västerländska perspektivet i lärandet

Sernhede (2002) påpekar att postkolonialism har lett till att västvärlden har en rädsla för "den Andre" som anses vara främmande och som inte passar in i den västerländska normen. Denna rädsla har skapat främlingsfientlighet hos vissa människor och detta var en ganska vanlig syn i den "svenska" skolans struktur. Jag menar att de nyanlända eleverna som inte tillhör västvärlden ofta blev kategoriserad som främmande i skolan, vilket gjorde att *några* elever försökta undvika dessa nyanlända eventuellt på grund av främlingsfientlighet. Detta kan konstruera postkoloniala ordningar i skolan som leder till "Vi" och "Dom" kategoriseringar i skolan. Allt detta *kan* leda till en ökande socialpolarisering där de nyanlända eleverna underordnas och stigmatiseras av några elever och lärare i skolan.

I det postkolonialistiska samhället blir den västerländska normen och kulturen den viktigaste och för att flyktingungdomar ska känna delaktighet i skolan måste de leva upp till normen. Exempelvis upplevde en del av deltagarna att de måste anpassa sig till den västerländska normen och assimileras för att kunna känna fullständig delaktighet och gemenskap i skolan. Det vill säga att den västerländska normen blir den dominerande.

I det sociokulturella perspektivet formas människan av deltagande i kulturella aktiviteter och människan skaffar kunskap genom interaktion i kulturella kontexter (Säljö, 2000). Lärandet i skolan baseras på en eurocentrisk världsbild. Med det menas att lärarna fokuserar på Europas historia, geografi och så vidare (jfr. Brömssen, 2003) medan andra delar av världen anses vara okända och främmande. På så sätt påverkar postkolonialism nyanlända elevers kunskapsskaffande samt lärande och genom deltagande i det kulturella lärandet påverkas eleverna av den eurocentriska världsbilden som ofta förmedlas i skolan. Samtidigt sprider nyanlända ungdomar kunskap om de andra delarna i världen så att de blir kända i det svenska samhället. Säljö (2000) menar att vår kunskap är beskaffad av det sociokulturella deltagandet

i olika verksamheter och att vi inte kan undvika lärandet. Jag menar att flyktingungdomarna bär med sig kunskap från sitt hemland. Där har ungdomarna skaffat kunskapen genom interaktion med sina släktingar och vänner och i Sverige sprider ungdomarna kunskapen genom deltagande i olika former av verksamheter.

En hel del av den postkoloniala teorin handlar om att kritisera västerländska samhällen. Jag menar genom att försöka förklara nyanlända elevers upplevelser av stigmatisering i skolan blir det ganska lätt att dra slutsatser om att hela det svenska samhället stigmatiserar nyanlända elever. Vilket är inte sant, i deltagarnas berättelse fanns det många fördelar med det svenska samhället samt många betydelsefulla människor som hjälpte de nyanlända eleverna.

Studiens svagheter och styrkor

Brister med studien är att jag har valt att intervjua en homogen grupp, jag menar att fem av mina deltagare kommer från arabiska länder och bara en deltagare har annan bakgrund. Detta kan minska studiens reliabilitet, det vill säga om någon gör om min studie med andra deltagare, kanske han/hon inte får samma resultat som jag har fått. Jag ser detta som en stor brist med studien därför att jag anser om jag hade intervjuat en elev som har en europisk bakgrund, kommer detta att påverka studiens resultat. Det kan också påverka min teoretiska utgångspunkt för då kanske den postkoloniala teorin inte är relevant i studien eftersom då kommer några av deltagarna ha en "västerländsk" bakgrund. Jag borde ha intervjuat elever som har olika etniska bakgrunder för att få en stor variation och för att förstärka studiens reliabilitet. Dock på grund av mitt bekvämlighetsurval intervjuade jag elever som var tillgängliga och därför blev det en homogen grupp.

Styrkor med studien är att den har en bra kvalitet eftersom jag detaljbeskriver en liten målgrupp. Studien har en hög validitet och resultatet svarar på det som jag ville undersöka från början. Jag formulerade frågeställningar och ställde följdfrågor så att jag kunde få svar på studiens syfte och frågeställningar. Jag använder mig av relevanta metoder och teorier som passar väldigt bra med studiens syfte. Dessutom bekräftar studiens resultat tidigare forskning. Studien förklarar en process om när nyanlända ungdomar börjar skolan. Studien tar upp ett intressant och viktigt ämne som det finns lite forskning om och som bidrar till mer kunskap i det socialpedagogiska fältet.

Vidare forskning

- Som jag har beskrivit tidigare hade några av de intervjuade ungdomarna en annan definition av rasism än den vanliga definitionen, till exempel tyckte Alex att rasism handlar om att bli slagen. Det hade varit intressant att forska vidare om rasism och hur ungdomar med utländsk bakgrund definierar och beskriver rasism i vårt samhälle och vilka slags typer av rasism finns det?
- Vissa av deltagarna hade positiva inställningar till skolan och framtiden medan andra deltagare hade negativa inställningar. Det är viktigt att veta vilka faktorer som ligger bakom att en del av nyanlända elever klarar sig i skolan och har positiva inställningar om framtiden medan andra nyanlända inte klarar sig och upplever hopplöshet?
- Alla deltagare hade blivit utsatta för diskriminering, kränkning eller mobbning. Detta är ett allvarligt problem som får mig att tänka på hur socialpedagogen och personal i skolan kan arbeta emot detta.

7. Litteraturförteckning

- **Böcker**

Björklund, M. & Paulsson, U. (2003). *Seminarieboken: att skriva, presentera och opponera*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, A. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Bunar, N. (2010). *Nyanlända och lärande: en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.

De los Reyes, P.” Inledning” ur Ahmed, S. & De los Reyes, P. (2011). *Postkolonial feminism*. 1. Stockholm: Tankekraft.

Fejan Ljunghill, L. ”Inledning” ur Lärarförbundet (2004). *Utanförskap och gemenskap: en antologi om rasism, mångkultur och religion*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Fredrickson, G.M. (2005). *Rasism: en historisk översikt*. ([Ny utg.]). Lund: Historiska media.

Goffman, E. (2001). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. (2., omarb. uppl. [sic]). Stockholm: Prisma.

Gustavsson, A. ”Vår tids socialpedagogik” ur Molin, M., Gustavsson, A. & Hermansson, H. (red.) (2008). *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Daidalos

Kalman, H. & Lövgren, V. ”Etik i forskning och etiska dilemman” ur Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Madsen, B. (2006). *Socialpedagogik: integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Nygren, L. "Risken finns, finns nyttan?" ur Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups

Poohl, D. "Extremhögern satsar på skolan" ur Lärarförbundet (2004). *Utanförskap och gemenskap: en antologi om rasism, mångkultur och religion*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Sernhede, O. (2002). *Alienation is my nation: hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. Stockholm: Ordfront.

Sernhede, O. "I utanförskapet finns gemenskapen" ur Lärarförbundet (2004). *Utanförskap och gemenskap: en antologi om rasism, mångkultur och religion*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Sernhede, O. "Nyfattigdom, stigmatisering och socialpedagogik- Ungdomsarbets villkor och den postkoloniala ordningen" ur Molin, M., Gustavsson, A. & Hermansson, H. (red.) (2008). *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Daidalos

Smith, J.A. & Osborn, M. (2007). "Interpretative phenomenological analysis". ur J.A. Smith (red.), *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Methods*. 2. uppl. London: Sage.

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Taylor, S. & Bogdan, R. (1998). *Introduction to qualitative research methods: a guidebook and resource*. (3. ed.) New York, N.Y: Wiley.

Tjora, A. (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap: kvalitativ forskning i praktiken*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Watt Boolsen, M. (2007). *Kvalitativa analyser: forskningsprocess, människa, samhälle*. Malmö: Gleerup.

- **Avhandlingar & artiklar**

Brömssen, K.V. (2003). *Tolkningar, förhandlingar och tystnader: elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Diss. Göteborg: Univ., 2003. Göteborg.

Correa-Velez, I., Gifford, S. M., & Barnett, A. G. (2010). Longing to belong: Social inclusion and wellbeing among youth with refugee backgrounds in the first three years in Melbourne, Australia. *Social Science & Medicine*, 71(8), 1399-1408.

Jepson Wigg, U. (2008). *Bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2009. Linköping

Molin, M. (2004). *Att vara i särklass: om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2004. Linköping.

Uptin, J., Wright, J., & Harwood, V. (2013). "It felt like I was a black dot on white paper": Examining young former refugees' experience of entering Australian high schools. *Australian Educational Researcher*, 40 (1), 125-137.

Wigerfelt, B. (2008). Skolan på olika villkor. In: *I & M: invandrare & minoriteter*. 2008 (6), 13-15.

- **Övrigt**

Andreas, R. (2013). *Vart femte barn har utländsk bakgrund*. Hämtat från Statistiska centralbyrån: http://www.scb.se/Pages/Article_347461.aspx [Hämtat den 2013-04-06]

Codex (2013). *Forskning som involverar barn*. Hämtat från Codex; Reglar och riktlinjer för forskning: <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml> [Hämtat den 2013-04-23]

Lundberg, F. (2012). *Genusforskningens terminologi: postkolonialism*. Hämtat från Nationella sekretariatet för genusforskning: <http://www.genus.se/meromgenus/ordlista/#postkolonialism> [Hämtat den 2013-05-07]

Myndigheten för skolutveckling (2005). *Vid sedan av eller mitt i? Om undervisningen för sent anlända elever i grund- och gymnasieskolan*. Stockholm: Liber distribution.

Sverige. Utbildningsdepartementet (2013). *Utbildning för nyanlända elever: mottagande och skolgång*. Stockholm: Fritze.

UNHCR. FN:s flyktingkommissarie (2013). *Vem är flykting?* Hämtad från UNRIC: <http://www.unric.org/sv/humanitaera-fragor/25742> [Hämtad den 2013-05-01]

Utvecklingsavdelning (2010). *mottagandet*. Hämtad från Skolverket:

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/nyanlanda-barn-och-ungdomar/allmannarad/mottagande-1.101648> [Hämtad den 2013-04-30]

Bilaga 1

Institutionen för Individ och Samhälle
Socialpedagogiska programmet

Informationsbrev

Jag är intresserad av att belysa ungdomars upplevelser av att börja om i ny skola, i ett främmande land som har en annan kultur och ett annat språk. Studien handlar om att förklara och belysa ungdomarnas upplevelser av delaktighet och gemenskap i skolan. Vad innebär utmaningen att skaffa nya vänner, lära sig ett nytt språk och kunna integreras i skolan?

Jag använda mig av kvalitativa forskningsintervjuer. Jag kommer att intervjua ungdomar med utländskbakgrund som har erfarenheter av migration.

Fördelarna med intervjun är att du kan få din röst hörd och du kan berätta om när du kom till Sverige och började skolan. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Din identifikation och dina personliga uppgifter ska skyddas, det vill säga att information om dig kommer inte lämnas ut. Jag kommer att byta ut ditt namn så att ingen kan känna igen dig. Det är bara jag som kommer att veta om dina personliga uppgifter och vad du har sagt under intervjun.

Studien kommer att presenteras i form av ett examensarbete vid Högskolan Väst. Du kan ta del av det färdiga arbetet om det önskas.

Är du intresserad av att delta i min studie?

Ja

Nej

Datum _____

Namn: Noura Mohammad

E-post: nomo0001@student.hv.se

Handledare: Åsa Andersson

E-post: asa.andersson@hv.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrund

- Hur gammal är du?
- Var kommer du ifrån?
- Vad var orsaken till att du och din familj flyttade till Sverige?
- Hur gammal var du när du kom till Sverige?
- Började du skolan direkt efter att du kom till Sverige?

Skolans betydelse

- Vad tycker du om skolan?
- Vilka fördelar och nackdelar finns det med att börja skolan i Sverige?
- Kan du berätta om din första dag i skolan?
- Hur upplevde du din skoltid under det första året i Sverige?
- Tycker du att skolan hjälper dig att integreras i samhället? Hur?

Språkets betydelse

- Hur viktigt är det svenska språket för att kunna vara deltagare i skolans aktiviteter?
- Tycker du att det är viktigt att lära sig sitt modersmål i skolan? Varför?
- Hur fick du stöd av läraren när du inte förstod svenska?
- Vilket språk talar du hemma, ditt modersmål eller svenska?

Delaktighet och gemenskap

- På vilket sätt upplever du delaktighet i skolan? Med delaktighet menar jag om du deltar i skolans aktiviteter som t.ex. delta i skolans kaffe eller delta i elevrådet.
- Upplever du tillhörighet och gemenskap i skolan?
- Vad innebär utmaningen för dig, att skaffa nya vänner i ett främmande land?
- Har du någon gång upplevt utanförskap?

Identitet

- Hur identifierar du din etnicitet? Känner du dig svensk eller invandrare eller både och? Och vad innebär det?
- Hur brukar dina vänner och omgivning beskriva dig?
- Hur kändes det att vara en ”invandrarelev” i skolan? Vilka är fördelar och nackdelar med det?
- Vilken roll spelar ditt hemlands kultur i ditt liv?
- Hur upplever du kulturmötet mellan ditt hemlands kultur och svenska kulturen?
- Hur beskriver dina lärare och klasskamrater din kultur?